

Historische Kring Diemen

Jaargang 24 – Nummer 2-2014

DIEMEN
25 Jaar
NOORD

25 JAAR DIEMEN-NOORD

IN DIT NUMMER:

o.a. BEROEMDE AJACIEDEN IN NOORD, ARCHEOLOGIE, BOERDERIJEN, KRAKERS, BOUW EN ARCHITECTUUR, VUILSTORT, ONDERWIJS, GEZONDHEIDSCENTRUM, WINKELCENTRUM GRUTTOPLEIN, GROEN IN DIEMEN-NOORD EN VEEL FOTO'S

Afscheidsfeest op boerderij Zeldenrust in 1993. Lerares Willy Zwaard kraakte de boerderij samen met Fok Kieft en Herman Heijne in 1973. Niet lang daarna werden ook de onbewoonbaar verklaarde woningen in Oud-Diemen gekraakt. De gemeente Diemen had zijn bedenkingen en besloot in 1974 zelfs tot ontruiming. Dat riep echter in Diemen veel weerstand op. Zo waren de raadsfracties van Progressief Diemen, waar zowel D'66 als de later in Groen Links opgegangene partijen PSP en PPR deel van uitmaakten, én de PvdA hier tegen gekant. De gemeente zag toen toch van de ontruiming af. Daarbij brak ook het inzicht door, dat de krakers de oude woningen voor verder verval behoedden. Sterker nog, ze werden door hen opgeknapt en met activiteiten als een schapenscheerdersfeest, paaseieren zoeken of hutten bouwen voor kinderen werd er in Oud-Diemen ook iets moois opgebouwd. Eind jaren '80 viel toch het doek, toen de plannen voor woningbouw in Diemen-Noord eindelijk werkelijkheid gingen worden. Met een daverend feest werd in 1993 een kraakgeschiedenis van 20 jaar afgesloten (foto J. Haag).

INHOUD

• Woord vooraf, Jeroen Klaasse	1
• Sloten, scherven, sarcofagen en een dorpskerk, Jaap Haag	2
• De voormalige boerderijen en woningen langs de Ouddiemerlaan, Ellen van Meurs.	8
• Hoe de bevolking van Diemen de gemeenteraad op andere gedachten bracht, Alfons Ruitenbeek.	14
• Vuilstort en vuilverbranding, Taco ten Dam.	16
• Van boerderij tot kraakpand tot gezondheidscentrum, Steven Dijk.	18
• Diemen-Noord: een goede plek, Steven Dijk	20
• Cees Straver op zijn post, Ellen van Meurs	22
• Gewoon en opmerkelijk post-modern, Jaap Haag	24
• “Tegen RKC-uit stonden er zeven Diemen-Noorderlingen in het veld”, Taco ten Dam.	26
• Na 25 jaar weer samen in één gebouw op dezelfde plek, Herman Hogenaar	32
• Kind zijn in Diemen-Noord, Tino Cox, Arjen Haag	35
• Het begon met een houten noodwinkel, Jaap Haag.	36
• Groen Diemen-Noord, Berend de Vries	38
• Prikbord	40

Eenmalige verspreiding onder de inwoners van Diemen-Noord mogelijk gemaakt door de gemeente Diemen.

Foto voorzijde omslag: Toen gemeente en bouwers in 1987 akkoord waren, liet Bouwmaatschappij Verwelius uit Huizen een prachtige ‘artist impression’ van de toekomstige wijk maken, die onder meer de verkoopbrochure sierde (coll. S. Dijk).

www.historischekringdiemen.nu
www.beeldbankdiemen.nl

opgericht 16 maart 1991

jaargang 24, nummer 2-2014

gratis voor leden

bestuur:

voorzitter: John Cuijpers
secretaris: Peter Texier
penningmeester: Han Saan
bestuursleden: Frans Deckers
Jaap Haag
Noor van Mens
Cora Rijfkogel

secretariaat:

Rietzangerweg 104
1111 VN Diemen
tel. 020 - 695 41 40
j.texier@chello.nl

IBAN:

NL95INGB0001525866
Penningmeester HKD
Buitenlust 50
1111 JK Diemen
saan44@zonnet.nl

redactieadres:

Anne Frankstraat 13
1112 LL Diemen
t.ten.dam@planet.nl

redactieteam:

Wil Bulterman
Taco ten Dam
Jaap Haag
Wiard Krook
Ellen van Meurs
Alfons Ruitenbeek

opmaak:

Danielle de Graaff

eindredactie:

Jaap Haag

druk:

Onlineprinters.nl

ISSN 0929-9068

© 2014 Artikelen of delen daaruit mogen niet worden overgenomen zonder toestemming van de auteur(s). Het lidmaatschap van de Historische Kring Diemen bedraagt € 21,- per jaar. Leden ontvangen de HKD-Nieuwsbrief en minimaal tweemaal per jaar het verenigingsblad Historische Kring Diemen. Men kan lid worden door zich aan te melden bij het secretariaat.

Beste Lezer,

U heeft een prachtig tijdschrift in handen dat speciaal voor dit thema eenmalig is verspreid onder de inwoners van Diemen-Noord. Ik ben trots op dit tijdschrift en ik zal u zeggen waarom.

Allereerst is de geschiedenis van de mooie wijk Diemen-Noord goed samengevat in uiteenlopende onderwerpen. Eén van deze onderwerpen is de geschiedenis van de wijk. Want hoewel dit tijdschrift als thema '25 jaar Diemen-Noord' heeft, kunt u lezen dat Diemen-Noord al een stuk ouder is. Uit archeologisch onderzoek is zelfs gebleken dat Diemen-Noord eerder werd bewoond dan Amsterdam!

Daarnaast kunt u in dit tijdschrift meer lezen over een bijzonder mooie plek in Diemen-Noord: de begraafplaats *Gedenk te sterven* met het karakteristieke witte baarhuisje. Dat dit een 'icoon' is voor de wijk blijkt wel uit de Kunstwedstrijd '25 jaar Diemen-Noord': een groot aantal inzendingen heeft deze plek als thema gekozen.

Ik zie historie als iets dat een plaats identiteit geeft en een bron van inspiratie vormt. Historie is van en voor iedereen. De inwoners van Diemen-Noord hebben een gedeelde geschiedenis en dat brengt hen, in een maatschappij die steeds meer gericht is op het individu, bij elkaar.

De Historische Kring Diemen houdt de Diemense geschiedenis levend door de uitgave van dit prachtige tijdschrift. Ik ben zelf erg geïnteresseerd in cultuurhistorie en architectuur. Als enthousiast lid van de Historische Kring hoop ik dan ook dat door het ontvangen van dit tijdschrift nog meer Diemenaren lid zullen worden.

Ik vind dat we met z'n allen trots mogen zijn op onze woonplaats. We hebben Diemen-Noord tot een wijk gemaakt waar iedereen zich thuis voelt, van jong tot oud. Onlangs is nog de brede school 'Noorderbreedte' geopend, wederom een schitterend gebouw dat Diemen-Noord op de kaart zet.

Ik wens iedereen veel leesplezier toe met dit tijdschrift en de inwoners van Diemen-Noord nog vele jaren woonplezier in hun mooie wijk. Op naar de volgende 25 jaar!

Jeroen Klaasse
Wethouder Gemeente Diemen

De ontginning en de eerste bewoningsgeschiedenis van Diemen-Noord

SLOTEN, SCHERVEN, SARCOFAGEN EN EEN DORPSKERK

Jaap Haag

Wie als een tijdreiziger duizend jaar terug in de tijd zou weten te gaan, komt in het huidige Diemen-Noord hoogstwaarschijnlijk geen mens tegen. Althans niet in het gebied waar vanaf 1989 Diemen-Noord uit de grond gestampt werd. Alleen bij het riviertje de Diem had de tijdreiziger misschien wat vissers kunnen ontmoeten. Of misschien ook al een enkele boer, want het was juist rond deze tijd dat de eerste boeren zich aan de oevers van de Diem vestigden. Archeologen hebben aan de Overdiemerweg namelijk overblijfselen gevonden van een boerderij uit de eerste helft van de 11de eeuw. Maar westelijk van de Diem, dus in het huidige Diemen-Noord, gaan de oudste bewoningssporen niet verder terug dan tot rond het jaar 1100.

Oorkonde van 29 maart 1226, waarin bisschop Otto II van Utrecht de 'gerechten' (rechtsgebieden) van Diemen, Weesp en Muideren aan Gijsbrecht van Amstel in erfpacht gaf. Hierin staat Diemen voor het eerst schriftelijk vermeld.

Uit het rijke bodemarchief van Diemen:
Linksboven: een vermoedelijk laat 11de eeuwse fibula of mantelspeld (diameter ruim 2 cm) van een tinlood legering, gevonden in Oud-Diemen.
Rechtsboven: van been vervaardigde wolkammen en een stukje been waaruit mogelijk kralen zijn gewonnen (foto's W. Krook).

Model van een boerderij uit de tijd van de grote veenontginningen van na het jaar 1000, zoals die ook in Diemen plaats vonden (foto W. Krook).

Prehistorie

Die vroegste bewoningsgeschiedenis van Diemen-Noord is prehistorie. Er zijn uit de 11de of 12de eeuw geen oorkonden, kronieken of andere documenten bewaard gebleven, waarin iets over Diemen geschreven staat. De oudste vermelding is die in een oorkonde uit 1226. Ridder Gijsbrecht van Amstel krijgt daarin van de bisschop van Utrecht (die het in zijn bisdom ook politiek voor het zeggen had) het bestuur en de rechtspraak toevertrouwd in zowel Diemen als Weesp en Muideren¹. Die plaatsen hoorden toen nog bij Utrecht. Een volgende schriftelijke vermelding is van een halve eeuw later en daarbij wordt voor het eerst een Diemense pastoor genoemd². Over die pastoor, Johannes, en over dat roemruchte geslacht van de Van Amstels straks meer. Ons interesseert nu eerst de prehistorie en daarvoor moeten we de grond in, naar het bodemarchief onder het maaiveld. Hoe dieper daarin gegraven, hoe verder terug in de tijd.

Het bodemarchief in

Die opeenvolgende bodemlagen vormen het geologische verhaal van Diemen-Noord, een geschiedenis van ruim 10.000 jaar. Pas rond het jaar 1000 begint hier het archeologische verhaal, de geschiedenis van de menselijke bewoning, verteld aan de hand van bodemvondsten. Zoals overblijfselen van aardewerk, gereedschap en andere gebruiksvoorwerpen, van restanten van behuizing, van botmateriaal van mens en dier of van godsdienstige voorwerpen. Het Diemense bodemarchief bleek er rijk aan. Daarnaast is er nog het landschap, waarin iets van de geschiedenis besloten kan liggen. Dat bevat vaak elementen, die iets zeggen over het landgebruik van vroegere bewoners. Sloten bijvoorbeeld. Die kunnen wel duizend jaar oud zijn.

Zand, veen en klei

Bij diep graven, of het slaan van een heipaal, wordt op ongeveer 12 meter onder N.A.P. de zandlaag bereikt, waarop Diemen-Noord in feite gebouwd is. Het is dezelfde zandlaag, die ook de bodem van de Noordzee vormt. Bovenop die zandlaag is in westelijk Nederland gedurende duizenden jaren een vele meters dik veenpakket gegroeid, dat kon ontstaan nadat zich aan de kust een duinenrij had gevormd. In het rustige water daarachter ontstond geleidelijk een moeras, dat door het afsterven van riet en planten in veen veranderde en zo in de loop van vele eeuwen geleidelijk verlandde. Vaak ligt daar nog een dunne kleilaag bovenop, die bestaat uit bezinksel dat na overstromingen achterbleef. Zo ook in Diemen.

Het veenriviertje de Diem. Aan weerszijden lagen ooit uitgestrekte veengebieden, die enkele meters boven het huidige maaiveld uit konden komen (foto J. Gerrits).

Nieuwe natuur op de Diemer Vijfhoek (PEN-eiland), dat gevuld werd met voor de bouw van de Diemer Centrale weggebaggerde veengrond. Het spontaan hier sinds ca 1970 ontstane landschap van riet en bosschages lijkt wellicht op de natuur die de eerste Diemenaren hier bij hun vestiging in de 11de eeuw aantreffen (foto J. Haag).

De eerste Diemenaren

De oudste Diemense bodemvondsten zijn afkomstig van een perceel aan de Overdiemerweg. Daar zijn de resten van een boerderij uit de 11de eeuw teruggevonden. Dendrochronologisch (jaarringen-) onderzoek van monsters van het constructiehout leverde een datering van 1033 op³. Deze oudste ons bekende hoeve moet in de 12de eeuw door een nieuwere zijn vervangen, maar later in die eeuw door een overstroming zijn getroffen. Archeologen van de toenmalige Stadsarcheologische Dienst van Amsterdam⁴ troffen in een na die overstroming achtergebleven kleilaag namelijk scherven van Siegburgkannen (ca 1165-1200) aan, wat doet vermoeden dat de boerderij door de Allerheiligenvloed van 1170 overspoeld werd.

Verkavelingspatroon

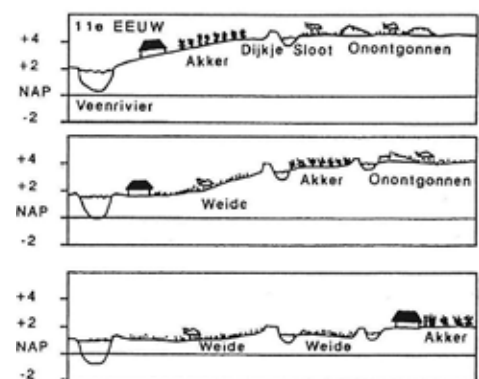
De perceelverkaveling van de Overdiemerpolder laat zien dat het bij de ontginning in de 11de eeuw niet bij één boerderij gebleven is⁵. Bij die verkaveling werden sloten recht of schuin (van bovenaf gezien) op de loop van het veenriviertje de Diem gegraven. Dit deed men om het grondwater uit het toen nog meters hoge, van water verzadigde veenpakket op de Diem af te voeren. Hun boerderijen bouwden de ontginners op terpen langs de Diemoever, op de kopse kant van de percelen⁶. Het is een ontginningsspatroon dat in het gehele West-Nederlandse veenweidegebied is terug te vinden. De kolonisten, die de huidige Overdiemerpolder hebben ontgonnen, waren waarschijnlijk uit de Vechtstreek afkomstig. Met toestemming van de bisschop mochten deze pioniers in het toen nog lege en woeste veengebied een boerenbestaan gaan opbouwen. Wat, met alleen een spade en een greep als werktuigen, makkelijker gezegd dan gedaan was.

Ontginning

Dat eerst het gebied ten oosten van de Diem ontgonnen werd, lag voor de hand. Anders dan het voedselarme, door mos en heide begroeide hoogveengebied ten westen van de Diem, ging het hier om voedselrijker 'moerasveen', dat bosrijker geweest moet zijn, met her en der bosschages van elzen, wilgen en berken⁷. Om dit gebied voor landbouw geschikt te maken moesten de kolonisten de zompige bodem niet alleen van zijn begroeiing ontdoen, omploegen en bemesten, maar ook droger zien te

Luchtfoto van de Diem en de kavels aan de oostzijde daarvan. Duidelijk te zien zijn de evenwijdige verkavelingssloten haaks of schuin op de Diem. De Diem, die in het Flevomeer, de latere Zuiderzee, uitmondde werd in de 13de eeuw bij Diemerdam afgedamd (foto coll. HKD).

Schematische voorstelling van een veenontginning, zoals die ook in Diemen in de 11de en 12de eeuw heeft plaatsgevonden. Het eerste ontgonnen gebied wordt door bodemdaling te vochtig en ongeschikt voor akkerbouw. Vandaar dat vervolgens landinwaarts ontgonnen wordt en uiteindelijk ook de boerderij verplaatst wordt (tekening uit: 'De Waterlandse Zeedijk', uitgave Stichting Historisch Centrum Amsterdam-Noord, 1994; naar Stichting Landschapsinformatie, 1988).

Controverse

Door Piet van Reenen en Bart Ibelings is in 2009 betoogd dat Overdiemen en het huidige Oud-Diemen afzonderlijk van elkaar zijn ontstaan⁸. Vanuit de Vechtstreek zou daarbij alléén het gebied van de huidige Overdiemerpolder zijn ontgonnen maar al het gebied ten westen van de Diem zou vanuit Ouderkerk aan de Amstel gekoloniseerd zijn. Maar omdat Diemen en Overdiemen in later eeuwen zowel bestuurlijk als kerkelijk altijd een eenheid hebben gevormd lijkt het weinig waarschijnlijk dat de kolonisatie van Diemen vanuit twee kanten (en dus onder verschillende bestuurlijke verantwoordelijken) heeft plaats gevonden. Dat was niet het gebruikelijke patroon in de ontginningsgeschiedenis van westelijk Nederland.

krijgen. Dat lukte door het graven van evenwijdige sloten, waardoor het overtollige water uit het veen naar de Diem kon worden afgevoerd. Dat ging toen nog vanzelf, dankzij het hoogteverschil, maar door bodemdaling en zeespiegelstijging zou dat hoogteverschil in de loop der tijd steeds kleiner worden en uiteindelijk verdwijnen of zelfs negatief worden. Er moesten molens en later gemalen aan te pas komen om de landerijen droog te houden, maar dan hebben we het over de 17de eeuw en daarna.

Wedloop tegen de bodemdaling

Die sloten liggen er nog steeds, zij het van jaar op jaar uitgediept. Dat telkens uitdiepen was nodig omdat de afwatering de veengrond niet alleen droger maakte, maar ook deed inklinken en aan de oppervlakte liet vergaan (veen is in oorsprong opgebouwd uit plantaardig materiaal, dat kan gaan oxideren), met bodemdaling als gevolg. Om nieuwe drassigheid door het grondwater te voorkomen, moesten de sloten in gelijke mate op diepte worden gehouden. Zolang de grond droog genoeg bleef, was akkerbouw mogelijk, maar tegen het eind van de middeleeuwen was de bodemdaling zo ver voortgeschreden dat het maaiveld op gelijke hoogte kwam te liggen met het niveau van het oppervlaktewater (we zouden nu N.A.P. zeggen), waardoor de grond (te) drassig bleef en alleen nog als weidegrond geschikt was.

Verder westwaarts

De ontginning en kolonisatie van veengebieden kwamen voort uit de bevolkingsgroei vanaf ongeveer het jaar 1000 en de daarmee gepaard gaande vraag naar voedsel en dus landbouwgrond. Dat ook de westelijk van de Diem

gelegen veengebieden ontgonnen zouden gaan worden was dan ook slechts een kwestie van tijd. Dankzij vondsten in het bodemarchief weten we dat daar eind 11de eeuw mee moet zijn begonnen. Vermoedelijk kwamen de ontginners ook hier (deels) uit de Vechtstreek. Wellicht waren er ook zonen of kleinzonen van de eerste boeren aan de Overdiemerweg bij. Bijvoorbeeld jongere broers, aan wie bij erfopvolging door een oudste broer geen eigen boerenbedrijf kon worden nagelaten.

Ouddiemerlaan

Ook bij de westwaartse ontginning werden vanaf de oevers van de Diem sloten gegraven, die haaks of schuin op de stroomrichting van de Diem stonden. Of er toen ook boerderijen op de westelijke oeverwal gebouwd werden, is niet duidelijk. Vooralsnog is daar weinig van teruggevonden. Mogelijk was de westoever van de Diem te drassig en zijn de eerste boerderijen verderop gebouwd. Ze kunnen er evengoed wél geweest zijn, maar zijn dan later landinwaarts verplaatst. Dit werd nodig, omdat bodemdaling ten gevolge van inklinking en oxidatie de kavels die het eerst ontgonnen waren al gauw te drassig maakte. Zowel in de bodem onder Oud-Diemen als langs de Ouddiemer- en Ouderkerkerlaan hebben archeologen in de afgelopen decennia sporen en overblijfselen van een aantal van die hoeven teruggevonden. Die beide wegen kunnen aanvankelijk als een zogenoemde achterdichting gediend hebben. Dat was een dijkje met een sloot, die de ontgonnen kavels afscheidde van het daarachter nog niet ontgonnen veen. De verder westelijk gelegen veengebieden werden dan weer in een latere fase ontgonnen.

Het meertje Akkerswade was ooit wellicht een vennetje in het met heide en mos begroeide hoogveen van Diemen-Noord. De naam wijst er op, dat hier ooit aan akkerbouw gedaan moet zijn. Op de achtergrond de bomen op de dijk van het Amsterdam-Rijnkanaal (foto J. Haag).

Boerderij Zeldenrust (links), één van de vele boerderijen die langs de Ouddiemerlaan stonden. Archeologisch onderzoek wees uit dat hier al in de 12de eeuw een boerderij gestaan heeft (foto J. Haag).

Strijd tegen het water

Door de bodemdaling en de gelijktijdige stijging van de zeespiegel werd Diemen steeds kwetsbaarder voor overstromingen. Bijvoorbeeld in 1164 en de nog veel verwoestender Allerheiligenvloed van november 1170. Voortdurend moesten de terpen worden opgehoogd, waarbij Diemen wel wat weg moet hebben gehad van het huidige eiland Marken, waar huizen op zogenoemde werven staan. Tegen het eind van de 13de eeuw werd in de strijd tegen het water voor een nieuwe strategie gekozen: dijk aanleg en afdamming van veenriviertjes, zoals de Amstel en bij Diemen dus de Diem.

Terpen

De oudste vondsten komen uit de vroegere dorpskern Oud-Diemen, waar kon worden gegraven toen in 1990 de daar nog overgebleven en bouwvallig geworden huisjes waren afgebroken, om later in oude trant herbouwd te worden. Een gouden kans voor de archeologen van de Stadsarcheologische dienst van Amsterdam en de vrijwilligers van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN). In de bodem werden meerdere erven van middeleeuwse boerderijen teruggevonden. Om die op een droge en stevige ondergrond te kunnen bouwen, hadden de eerste bewoners ook hier terpen opgeworpen. Uit de vele ophogingslagen bleek dat de Diemense boeren voortdurend in de weer waren om de vloer van hun hoeven boven het vaak drassige maaiveld te houden. Het overstromingsgevaar was aanvankelijk nog niet zo groot, maar naarmate de bodemdaling voortzette, nam dat toe en moesten de terpen ook om die reden telkens worden opgehoogd. In die verschillende ophogingslagen werden zo'n negen eeuwen later diverse soorten aardewerk gevonden en dat maakte een datering mogelijk. Op grond daarvan bleek dat het opheugen rond het jaar 1100 begonnen is en dus moeten de eerste bewoners van het huidige Oud-Diemen zich eind 11de eeuw hier hebben gevestigd. Eerder dan de eerste bewoners van Amsterdam.

Andere boerderijen

Behalve in Oud-Diemen vestigden zich dus ook boeren langs de huidige Ouddielerlaan. De percelen van Ouddielerlaan nr 545 (de boerderij van de familie Struik), nr 543 (boerderij *Zeldenrust*) en nr 529 (boerderij *Vredenhof*) zijn in de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw door archeologen van de AWN onderzocht. Ook hier bleken de vroegste boerderijen op terpen te zijn gebouwd en ook hier werd in de verschillende ophogingslagen een schat aan scherven en andere objecten aangetroffen. Het vondstmateriaal ging terug tot in het laatste kwart van de 12de eeuw. Iets jonger dus dan dat van de hoeven in Oud-Diemen. Dat kan wellicht verklaard worden uit de ligging van deze boerderijen aan de westzijde van de Ouddielerlaan, waar de ontginning waarschijnlijk iets later begonnen was.

Dorpskerk

Het ontginnersdorp Diemen kreeg op een gegeven moment ook een eigen kerk. De gerestaureerde onderste muurdelen op de begraafplaats *Gedenk te Sterven* bij Oud-Diemen getuigen daarvan. Dat zijn echter de restanten van de latere, uit de 14de eeuw daterende Mariakerk, die in 1807 werd afgebroken. Dat die een oudere voorganger gehad heeft blijkt uit een register voor een belastingheffing om een van de kruistochten te financieren. Bij de inning van 1276 staat bij Diemen een pastoor vermeld⁹. En geen pastoor zonder kerk. Johannes heette hij, maar hoe zijn kerk er uitzag weten we niet. Mogelijk was het een houten kerkje, zoals er in de vroege middeleeuwen veel meer waren. Dat zou verklaren waarom de met behulp van radarapparatuur gemaakte bodemscans van de begraafplaats niets lieten zien van oudere funderingsresten. Het hout moet vergaan zijn, voor zover het er nog was. Het is waarschijnlijker dat bij de bouw van de stenen kerk in de 14de eeuw het oudere kerkje volledig is afgebroken, waarbij het hout ervan óf werd verkocht, óf hergebruikt.

Bodemprofiel van een boerderijterp in Oud-Diemen, 1990. Aan de hand van de ophogingslagen konden de profiellijnen worden aangegeven van de terpen, waar de boerderijen op gebouwd waren (foto W. Krook).

*Opgravingen op het terrein achter het voorhuis van boerderij *Zeldenrust*, thans Gezondheidscentrum in 1993 (foto J. Haag).*

*De begraafplaats *Gedenk te sterven*, waar tot 1807 de middeleeuwse Mariakerk stond (foto coll. HKD).*

Pentekening door H.F. Breutel van de in de 14de eeuw in gotische stijl gebouwde Mariakerk te Diemen. In 1807 werd de kerk afgebroken (prentenkabinet Karlsruhe).

Op de begraafplaats Gedenk te sterven achter het koor van de vroegere Mariakerk werden in 1990 door archeologen 12de eeuwse sarcofagen aangetroffen (foto W. Krook).

Stenen sarcofaag met stoffelijke resten (foto W. Krook).

Opgraving in 1999 van een stenen sarcofaag bij de fundering van de noordmuur van de vroegere Mariakerk door leden van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (foto J. Haag).

Sarcofagen

Archeologisch onderzoek onder de vroegere kerk was niet toegestaan. Er liggen hier mensen begraven en omdat de grafrust gerespecteerd dient te worden, kon de spade alleen rondom de begraafplaats de grond in. Dat leverde evenwel spectaculaire vondsten op. Aan de oost- en noordzijde van de vroegere kerk werden namelijk houten en stenen sarcofagen (doodskisten) uit de 12de eeuw aangetroffen. De daarin begraven personen moeten vermogend zijn geweest want een stenen sarcofaag moest uit Duitsland komen, wat uiterst kostbaar was. Wie deze aanzienlijken waren, weten we niet. Maar omdat er toen altijd in of rond een kerk begraven werd, bewijzen deze sarcofagen dus ook dat de oudste Diemense kerk uit de 12de eeuw dateert.

De eerste dorpskerk

Historisch onderzoek in het archief van het bisdom Utrecht bevestigde de ouderdom van Diemens eerste dorpskerk. Dat leerde tevens dat Diemen in de tijd van de ontginningen kerkelijk eerst nog tot de veel oudere parochie van Muiden behoorde. Maar de afstand maakte kerkgang naar Muiden bezwaarlijk. Voor de bewoners aan de Overdiemerweg was daarom aan de Diem al een kapel gebouwd. Maar voor de Diemenaren ten westen van de Diem was de kerk van Muiden echt te ver weg en dat maakte dat Diemen een eigen kerk kreeg en een zelfstandige parochie werd, afgesplitst van die van Muiden. Dat moet na het jaar 1081 hebben plaats gevonden, zo kon uit archiefonderzoek worden afgeleid¹⁰. En vóór 1276, want in dat jaar had Diemen een eigen pastoor. Gezien de ouderdom van de gevonden sarcofagen en andere vondsten, waaronder restanten van gekleurd glas, mag worden aangenomen dat de kerk in de eerste helft van de 12de eeuw gebouwd is. Op een van de kerkrampen heeft het jaartal 1136 gestaan, zo wist de Amsterdamse burgemeester Nicolaas Witsen¹¹. Dat zou heel goed het stichtingsjaar van de kerk kunnen zijn.

Rechthuis als zetel van het gezag

Behalve een eigen kerk kreeg Diemen ook zijn eigen *Regthuys*. Een gevelsteen in het herbouwde pand getuigt daar nog altijd van. Dat *Regthuys* diende als zetel van het dorpsbestuur en de plaatselijke rechterlijke macht. Die waren in de middeleeuwen niet gescheiden. De schout verenigde de functies van officier van justitie, politiecommissaris en voorzitter van de rechtbank; een college van schepenen wees vonnis. Samen vaardigden ze ook keuren (verordeningen) uit, terwijl buurtmeesters met de uitvoering van bestuurlijke taken belast waren. Sinds wanneer Diemen een zelfstandig schoutambt – ook wel aangeduid als banne of ambacht – was, is niet duidelijk. Maar in ieder geval was het dat in het jaar 1226, toen de bisschop van Utrecht de ‘gerechten’ (rechtsgebieden) van Diemen, Weesp en Muiden aan Gijsbrecht van Amstel in erfpacht gaf. Dat wil zeggen dat hij daar namens de bisschop verantwoordelijk werd voor rechtspraak en bestuur¹². Als straf voor de betrokkenheid van Gijsbrecht IV van Amstel bij de moord op de Hollandse graaf Floris V in 1296 verloren de Van Amstels echter veel van hun ambten en posities, ook die van Heer van Diemen. Dat werd voortaan door een door de graaf aangestelde baljuw van Amstelland bestuurd.

De dorpskern verplaatst

In de 17de en 18de eeuw verschoof het centrum van Diemen geleidelijk aan naar Diemerbrug. Sinds de in gebruikneming van de Muider- en Weespertrekvaart was daar steeds meer nijverheid en handel ontstaan. Ook de zittingen van de schepenbank vonden steeds vaker in een van de herbergen dáár plaats, tot verdriet van de waard van *Het Regthuys*. Later zou in Diemerbrug een echt gemeentehuis verrijzen. In 1807 werd de oude dorpskerk vanwege instortingsgevaar gesloopt en kwam er in Diemerbrug een nieuwe (protestantse) kerk. Katholiek Diemen ging daar al sinds 1787

in het kerkhuis *De Hoop* ter kerke. De vroegere dorpskern raakte in verval en toen in de 20ste eeuw uiteindelijk Diemen-Noord verrees, werden de volledig verkrotte huizen en huisjes van Oud-Diemen afgebroken, op de nieuwere woning van de familie De Boer en het voorhuis van boerderij Vredenhof na. Oud-Diemen werd vervolgens in oude stijl herbouwd en vormt nu niet alleen een karakteristieke entree voor de wijk, maar is ook een blijvende herinnering aan het rijke verleden van Diemen.

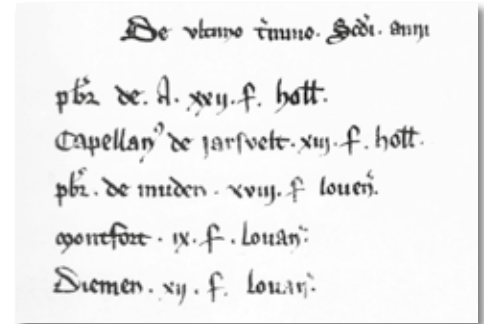
Noten:

1. **Mulder**, Blok en van Reenen, p. 66
2. **NA**: Archief Graven van Holland, inv. nr. EL 34. In dit Register der kerkelijke tienden, dat loopt over de jaren 1275-1280, wordt Diemen voor het eerst in 1276 genoemd en pastoor Johannes in 1280.
3. **Lagerweij** en Veerkamp, p. 66.
4. Tegenwoordig het Bureau Monumenten en Archeologie.
5. Zoals ook archeologische veldverkenningen aantoonde. Zie: E. Schmitz, p. 40.
6. **Schmitz**, E., p. 41.
7. De veeneiken, die zo'n twintig jaar geleden, bij de aanleg van het Diemberbos, in de Gemeenschapspolder werden opgegraven, zijn met een datering van 1200 vóór Chr. tot 300 na Chr. beduidend ouder.
8. **Reenen**, Piet van en Bart Ibelings, p. 75 e.v.
9. **Joosting** & Muller 1906, p. 10, 12, 20 en 29.
10. **UA**: Archief Kapittel van Sint Marie, inv. nr. 1810.
11. **Witsen**, p. 42.
12. Tot dat moment had Gijsbrecht van Amstel deze rechtsmacht met een zekere Hendrik van de Velde gedeeld, wat betekent dat Muiden, Weesp en Diemen ook al vóór 1226 aparte schoutambten waren.

Bronnen en literatuur

- **Nationaal Archief (NA)**: Archief van de Graven van Holland, register der kerkelijke tienden.
- **Utrechts Archief (UA)**: Archief van het Kapittel van Sint Marie.
- **Blok**, Hanna, Wiard Krook, Pieter van Reenen en Ruud Wiggers, *Diemen in het land van Amstel* (Amsterdam 2009).
- **Haag**, J. en W. Krook, 'Een niet meer bestaande dorpskerk. Historisch en archeologisch onderzoek naar de Mariakerk in Oud Diemen', *Historische Kring Diemen*, jrg 15, 2, 2005.
- **Joosting**, J.G.C. en S. Muller Hzn.: *Bronnen voor de Geschiedenis van de Kerkelijke Rechtspraak in het Bisdom Utrecht in de Middeleeuwen: de Indeeling van het Bisdom*, eerste afd., deel I ('s Gravenhage 1906).
- **Mulder**, Jan, Hanna Blok en Karin van Reenen (red.), *Diemen buyten Amsterdam*, (Diemen 1987).
- **Lagerweij**, Ab en Jørgen Veerkamp, 'Een 12de eeuwse overstroming in de hoofdrol', in: Blok, Krook, Van Reenen en Wiggers (red.), *Diemen in het land van Amstel* (Amsterdam 2009).
- **Reenen**, Piet van en Bart Ibelings, Over de ontstaansgeschiedenis van Diemen, Duivendrecht, de Watergraafsmeer en Amsterdam, in: Blok, Krook, Van Reenen en Wiggers (red.), *Diemen in het land van Amstel* (Amsterdam 2009).
- **Schmitz**, E., 'Archeologisch onderzoek in Diemen', in: Hanna Blok, Karin van Reenen (red.), *Diemen buyten Amsterdam*, (Diemen 1987).
- **Witsen**, Nicolaas, *Aaloude en hedendaagsche scheepsbouw en bestier*, uitgave door Pieter en Joan Blaeu (Amsterdam, 1690).

Een van de mooiste vondsten in Oud-Diemen deed de AWN in 1990: een pelgrimsinsigne, met daarop een voorstelling van de moord op aartsbisschop Thomas Becket van Canterbury in 1170, die al heel gauw als martelaar van het geloof vereerd werd, ook in Diemen (foto W. Krook).

Vermelding van Diemen in het register van de kerkelijke tienden (een belasting voor de financiering van de kruistochten) 1275-1280, met op de onderste Regel Diemen (aangeslagen voor 12 Leuvense solidi (= schellingen)).

Het 'Regthuys' in Oud-Diemen kort voor de afbraak begin jaren '90. De gevelsteen is er reeds uitgehaald om later in het herbouwde 'Regthuys' te worden teruggeplaatst (foto W. Krook).

Het 'Regthuys' in Oud-Diemen in zijn huidige vorm. Behalve zetel van rechtspraak en bestuur functioneerde het tot in de 19de eeuw ook als herberg (foto W. Krook).

De voormalige boerderijen en woningen langs de Ouddiemerlaan

WEIDEVOGELS EN BOERDERIJEN LEVEN VOORT IN STRAATNAMEN

Ellen van Meurs

In onze comfortabele stenen huizen in Diemen-Noord is het goed eens stil te staan bij de vraag hoe het leven hier was in de voorgaande eeuwen. Al lezende in wat daarover zoal geschreven is, doemt er een beeld op van een hard bestaan, een strijd tegen kou, water en honger. Maar er waren ook tijden van voorspoed, getuige de archeologische vondsten.

Boerderijontwikkeling

De oudste bewoningssporen in Oud-Diemen dateren van rond 1100 en onlangs is ontdekt dat de dorpskerk vrijwel zeker is gesticht in 1136. In de jaren daarvoor moeten er al wat boerderijtjes in en rond Oud-Diemen zijn gebouwd op terpen. Vanwege de nog weinig ontwaterde veengronden zakten ze anders weg.

Haaks of schuin op het veenriviertje de Diem hadden de eerste boeren sloten gegraven om het gebied te ontwateren en te ontginnen. Mogelijk is de Ouddiemerlaan hiervan een zogenaamde achterdichting, die het ontgonnen gebied afscheidde van het aanvankelijk nog niet ontgonnen veen ten westen daarvan. De Ouddiemerlaan veranderde in de loop der eeuwen wel eens van naam maar was in ieder geval een verbindingsweg van Ouderkerk aan de Amstel naar Amsterdam.

Hier en daar werden op terpen boerderijtjes gebouwd die slechts bestonden uit één ruimte met een stookplaats en daarboven een rookgat in het rieten dak. Aan het einde van de 12de eeuw was de woning al verlengd met een stal.

Fragment van een aardewerken pot (15,5 x 12,5 cm) met de kop van een meisje (ca. 1700). Faience (wittekleurende tinglazuur met daarop een monochrome of polychrome beschildering). Bodemvondst uit Diemen-Noord, waarschijnlijk een appliqué van een luxe tuinaas, behorend bij een buitenplaats, d.w.z. een als buitenplaats gebruikt voorhuis van een boerderij. Schenking van de heer W. Snijder uit Monnikendam aan de HKD (foto W. Krook).

Gezicht op Oud-Diemen met de voormalige Mariakerk en rechts een langhuisstolpboerderij. Ets Claes Jansz. Visscher, ca. 1612.

Alleen veeteelt

Tot in de 14de eeuw was er nog akkerbouw mogelijk in Diemen, maar daarna was de veengrond vanwege de door ontwatering ontstane oxidatie te zuur geworden voor akkerbouw en bovendien nog steeds te vochtig. Op weidegrond uitgeoefende veeteelt was de beste optie en vanwege de prima afzetmogelijkheden van zuivelproducten in het groeiende Amsterdam, bracht dit ook een zekere welvaart met zich mee. Er was zoveel vraag naar dagmelk dat deze nauwelijks verkaasd hoefde te worden.

Melk koel houden

De verandering van boerderijvorm in de 16de/17de eeuw hing daarmee samen. Aan het middeleeuwse langhuisboerderijtype werd de tot die tijd nog losstaande stolpschuur (voor de hooiberging) vast gebouwd, waardoor destijds in Diemen ook de langhuisstolpboerderij veel voor kwam. Dit vergemakkelijkte het voeren van het 's winters op stal staande vee.

In de 17de en 18de eeuw werden de bestaande langhuisstolpboerderijen vervangen door het L-huis type, waarbij een stenen voorhuis dwars op de stal gebouwd werd. Daarbij werd aan het voorhuis een stenen kelder gebouwd met daarboven een opkamer. In de stenen kelder, meestal aan de noordzijde, kon de melk koel gehouden worden. Samen met het voorhuis werd de opkamer in de zomer vaak bewoond door welgestelde Amsterdammers, die de stinkende stad ontvluchtten. De boer en zijn gezin woonden zolang in de stal.

Ook werd er een brandmuur tussen de stal en het woongedeelte geplaatst. Deze stevige stenen muur met zo min mogelijk openingen was geschikt om aan weerszijden een vuur te laten branden en voorkwam tegelijkertijd dat een eventuele brand niet over zou slaan naar het andere woongedeelte.

In de 18de eeuw namen de boerderijen vooral in volume toe en kwamen er meer bijgebouwen. Steeds meer houten wanden werden opgetrokken in steen. De voorheen rieten daken werden bedekt met pannen.

In de 19de eeuw werd het voorhuis met daarbij soms ook het zadeldak dwars op het achterhuis geplaatst en geheel onderkelderd. In het midden was de deur met aan weerszijden twee ramen.

Woonhuis annex café van de familie J. Dorrestein (foto coll. HKD).

Houten huis van de familie Griffioen aan de Buitenkerkerweg (foto coll. HKD).

Luut (Luite) Griffioen

Twee keer hebben Wil Bulterman en ik nog met Luut (Luite) Griffioen over zijn leven kunnen spreken. Op 17 februari 2014 werd hij 90 en kreeg toen (tot zijn schrik) de burgemeester nog op bezoek in zijn flat in Diemen-Noord. Helaas overleed hij op 1 juni.

Hij werd geboren in een houten huis aan de Buitenkerkerweg. Binnen 13 jaar kreeg zijn moeder 13 kinderen. Hij had nooit in de gaten dat ze weer zwanger was. De jongste werd geboren toen zijn moeder al 50 was. Hij zou naar school gaan toen zijn moeder hem vroeg de deken even op te tillen. En daar lag ze, zijn kleine zusje Hanna. Ter gelegenheid van zijn 90ste verjaardag kwam ze over uit Australië.

De Buitenkerkerweg werd vroeger 'de Afloop naar Diemen' genoemd. Vanaf de Zeedijk kon men daar afslaan naar Diemen. Nu staat hier huize *Zomerlust*. Even verder, in de laagte, stond het houten huis van de familie Griffioen, zonder stromend water en elektriciteit. Als de kinderen in de tobbe gingen moesten er eerst ketels water gekookt worden. Zijn vader was aannemer van grondwerken.

Dit huis viel ten offer aan de verbreding van het Amsterdam-Rijnkanaal. Zijn vader kreeg een vergoeding van 4000 gulden. Hiermee en met een lening van boer Ernst van der Schot, kon hij een stenen huis laten bouwen. De overgang was groot. Een stenen huis in plaats van een huis van hout en het gevoel dat je eindelijk meetelde. "Aan de Buitenkerkerweg was je een eigenheer, je kwam helemaal niet meer onder de mensen."

Als kind was er niets te doen en had je ook geen geld. Een bijverdienste was het tellen van schapen voor een boer want die vielen nog wel eens om. Dan werd hij beloond met een koekje. Uit verveling haalde hij met zijn vriendjes ook weleens kattenkwaad uit. Zo maakten ze een kuil in de weg waar politieagent Wind's avonds langs fietste, zodat die een flinke stuiter maakte. Of ze stopten een aardappel in de uitlaat van een auto die voor de Diemerbrug stond te wachten. Als die optrok spatte de aardappel uiteen in het gezicht van wachtende fietsers.

Boerderijen

Schuin tegenover het huis van Jacob Diepgrond stond de boerderij *Kent U Zelve* van Willem Diepgrond. (4) Deze familie woonde hier vanaf 1908. Even verder lag boerderij Ruimzicht van Rijk van Beem (5). Hij liet deze bouwen in 1879 en woonde er tot 6 mei 1915. Daarna woonde zijn zoon Gerrit van Beem er tot 1935. Hij verkocht de boerderij aan kolenhandelaar J. ter Beek en betrok zelf een nieuw huis aan de Ouddiemerlaan. Naast de boerderij had de familie Den Uyl een fabriekje annex winkel waar houten speelgoed gemaakt en verkocht werd.

In de bodem onder *Land en Zeezicht*

Schuin hier tegenover lag boerderij *Land en Zeezicht* van de familie Struik (6). Deze werd in 1981 afgebroken, waarna archeologisch onderzoek plaats vond, dat aardewerkvondsten vanaf het laatste kwart van de 12de eeuw opleverde. Ook werden er twee terpjes aangetroffen. De noordelijke huisplaats dateerde uit de jaren 1200-1250 en werd rond 1350 verlaten. Een onder dit terpje bewaard gebleven slootje bewijst dat dit gebied al vóór de aanleg van de terp ontgonnen was. In het midden van de huisplaats lag de haard, een ondiepe kuil in de vloer voor een open vuur. De wanden bestonden uit pluggen met misschien een houten wand daar tussen. Vondsten rond de haard lieten iets over het voedsel en de bereiding ervan zien. Zoals een kogelpot die paste in het haardkuiltje, een soort spit, resten van houten borden, een houten drinknap (men dronk melk en bier) en lepels. Ook werden botresten gevonden van runderen, varken, schaap en geit en visresten van baars en karperachtigen. Bij het huis werd een kogelpot gevonden met mosterdzaad voor het kruiden van het voedsel en fragmenten van maalstenen om graan voor het brood mee te malen.

Land en Zeezicht in archieven

Vanaf 1651 is de bewoning op dit perceel te volgen door archiefstukken. In 1695 is er sprake van "bepotinge en beplanti(n)ge" rond het huis, dus sierbeplanting ofwel een tuin. In 1733 wordt het huis beschreven als "een plaisier huys met een bouwhuijs". Het eerste was blijkbaar het buitenverblijf van een welgestelde familie en het tweede omvatte onder meer de keuken en de stal. In een sloot werden glasscherven van bolle wijnflessen en drinkglazen uit deze periode aangetroffen.

Boerderij 'Kent U Zelve' van de familie W. Diepgrond (foto coll. HKD).

Boerderij 'Land en Zeezicht' van de familie Struik (foto coll. HKD).

Een gruwelijke moord

In de eerste helft van de 18de eeuw was Dirk van Neck eigenaar van de woning. In 1726 vond hier een gruwelijke roofmoord plaats. Dirk van Neck en zijn vrouw waren naar de stad toen Jacob Gerritsz die vlakbij hem woonde, de woning binnen drong tussen 11 en 12 uur 's ochtends. Daar trof hij de meid en een meisje van acht, zittend bij het haardvuur. Met een bijl sloeg hij ze dood en nam alleen zilveren knopen mee. Twee jaar later bekende hij en werd hij ter dood veroordeeld.

Zoals meer boerderijen in en rond Diemen verloor ook deze in de tweede helft van de 18de eeuw zijn functie als buitenplaats. De siertuin verdween en er kwam een boomgaard voor in de plaats. Vanaf 1764 had de boerderij ook een naam: *Land en Zeezicht*. Kort voor 1900 kwam er een nieuwe boerderij te staan, tot 1981 bewoond door de familie Struik. Op een gevelsteen in de voorgevel stond het jaartal 1904.

Zeldenrust en Landzicht

Hiernaast stond de L-vormige boerderij *Zeldenrust* van Ernst van der Schot (7), die rond 1650 enkele keren door Rembrandt is getekend. Gelukkig is het voorhuis bewaard gebleven en gerestaureerd. Bij de daarvoor gevoerde acties heeft de Diemense historicus Hans de Waardt een keer als Rembrandt verkleed de gemeenteraad toegesproken.

Uit opgravingen is gebleken dat ook deze boerderij op een terp stond waarop al in het laatste kwart van de 12de eeuw werd gewoond. De naam *Zeldenrust* komt vanaf 1849/50 in de archieven voor, maar de ons nog bekende boerderij stamde uit de 17de eeuw, zij het deels met later vernieuwde gevels. Tot 1993 heeft de boerderij er nog gestaan. Kraakster Willy Zwaard moest het pand toen verlaten. Zij weet nog dat in 1989, toen de boerderij al omgeven was met opgespoten zand, broedende weidevogels hun toevlucht zochten op het erf. ➤

Linkerfoto: Mevrouw Van Beem met haar kinderen en een logé voor boerderij 'Ruimzicht'. Foto uit omstreeks 1934 (foto coll. HKD).

Rechterfoto: Het Gezondheidscentrum Diemen-Noord (vroeger boerderij 'Zeldenrust') aan de Ouddiemerlaan (foto J. Haag).

De in 1904 vernieuwde boerderij 'Landzicht van Gijs', later Jos van der Schot (foto coll. HKD).

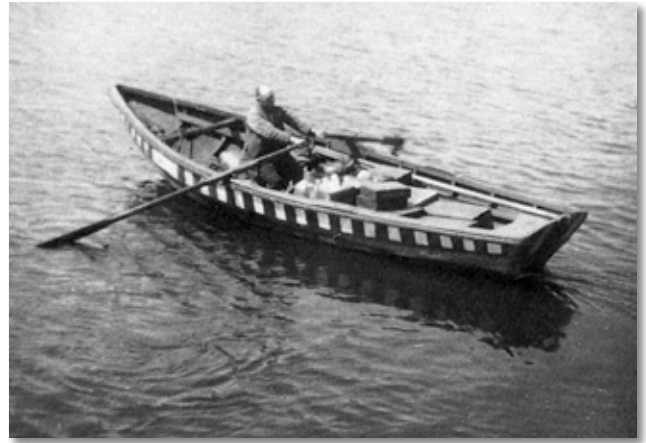
Hier weer naast stond de boerderij *Landzicht* van Gijs, daarna Jos van der Schot (8). Op een kaart uit 1749 staat de boerderij als L-vormige boerderij afgebeeld. In 1904 werd de boerderij vernieuwd. Jos Van der Schot vertrok na de sloop naar Adorp in de provincie Groningen om daar te gaan boeren.

Einde Vreugd en Buitenrust

Schuin daar tegenover lag een boerderij met de raadselachtige naam *Einde Vreugd* (9). De boerderij dateerde uit ongeveer 1720 en is steeds in bezit van de familie Den Hartog gebleven. Het was bekend dat de grond hier niet zakte. De boerderij stond op een turfplaat. Den Hartog vertrok naar een boerderij in Mijdrecht of omgeving. Even verder aan de overkant stonden de woning van Cor Stigter (10) en de nieuwe woning van Gerrit van Beem, *Ruimzicht* genaamd (11). Daarnaast stond weer de boerderij van de familie Hopman, genaamd *Buitenrust* (12), op een kaart uit 1749 afgebeeld als een buitenplaats, met veel tuin eromheen.

Hier tegenover tenslotte stond het huis annex kruidenierswinkel van de familie Hoeve. Hij was parlevinker op het Amsterdam-Rijnkanaal (tot 1952 Merwedekanaal geheten). Hij woog de kruidenierswaren thuis af en bracht

Familie Den Hartog voor hun boerderij 'Einde Vreugd' (foto coll. HKD).

Parlevinker Hoeve in zijn boot met koopwaar op het Merwedekanaal (foto coll. HKD).

ze met een handkar naar zijn roeiboot, die hij in een sloot achter het huis van de familie Straver had liggen, aan het eind van de Ouddiemerlaan. Dit mooie pontwachtershuisje aan het begin van onze route is gelukkig gespaard gebleven omdat het destijds nog van Rijkswaterstaat was.

Boerderij Vredenhof

In 1774 werd de voorgevel van deze voormalige boerderij vernieuwd en aan de zuidzijde vier à vijf voet ingetrokken. Dit op last van schout en schepenen om de doorgang ter plekke te verbeteren. De eigenaar destijds, Harmanus Meyerse, werd ook verboden deuren en ramen aan de voorzijde open te zwaaien. Waarschijnlijk vanwege gevaar voor passanten. Alleen in geval van een overledene ging de voordeur open; deze werd in een kist naar het tegenover gelegen kerkhof *Gedenk te Sterven* gebracht. Deze voordeur werd daarom wel de *doedendeur* genoemd.

In het laatste kwart van de 19de eeuw werd de voorgevel verhoogd, de kapconstructie vernieuwd en het achterste gedeelte van het woonhuis verbouwd. Het zomerhuis annex paardenstal werd versteend. Gedurende de crisisjaren werd hier kaas gemaakt en verkocht. Hiervoor waren in de muur grenzend aan de Ouddiemerlaan toen een raam en winkeldeur gemaakt.

Boerderij 'Einde Vreugd' (foto coll. HKD).

Boerderij 'Buitenrust' van de familie Hopman (foto coll. HKD).

In september 1991 werd slechts gedurende één weekend archeologisch onderzoek verricht op dit toen verlaten terrein. Hierbij werden geen sporen van bewoning ouder dan de 17de eeuw gevonden. Dit bevestigde de resultaten van boringen die al eerder waren uitgevoerd. De vondsten uit de 17de en 18de eeuw behelsden grote fragmenten Chinees aardewerk en majolica, een spaarpot, knikkers en pijpkopjes. Boven de brandmuur bevond zich een gemetselde rookkast. De boerderij stond gedeeltelijk op een terp. Aan de noordzijde was de boerderij wit uitgeslagen door de zeelucht.

De stal werd veranderd van het Zuid-Hollandse type (koeien met de kop naar buiten) in het Noord-Hollandse type (koeien met de kop naar het midden).

De boerderij was vanaf het midden van de 19de eeuw in handen van de familie Vedder, die deze moest verlaten in 1971. De bedsteden waren toen nog aanwezig. Daarna was het tot 1975 jeugdcentrum. In 1975 mocht meester-timmerman Arie Roest er antikraak gaan wonen. Hij onderhield de woning tot 1991 toen hij er op last van de gemeente door een deurwaarder uit werd gezet. Daarna stond de woning 8 jaar leeg, terwijl hij officieel nog eigendom van de gemeente was. In 1999-2000 werden het voorhuis en de aangebouwde paardenstal van boerderij Vredehof door de firma Verwelius gerestaureerd en als

Restauratie van boerderij Vredehof, begin 2000 (foto J. Haag).

woonhuis ingericht. Het geheel werd opgesplitst in twee nieuwe woningen, waarvan helaas alleen de voorgevels en een deel van de linker zijmuur van het hoofdgebouw nog origineel zijn.

Tegenover boerderij Vredehof staat het herbouwde Regthuys, waarachter zich vroeger een boerderij bevond, waar o.a. Klaas Vedder, Klaas de Hartog, Hein Vedder en Henk Vedder gewoond hebben.

Bronnen

- **Cees Straver**, waarvoor veel dank.
- **Blok**, Hanna, Wiard Krook, Pieter van Reenen, & Ruud Wiggers (red.): *Diemen in het land van Amstel* (Amsterdam 2009).
- **Gemeentearchief Diemen**, Archief 1813-1987 (1991), inv.nr. 2212, brief van B&W Diemen aan College Ged. Staten, 6 dec. 1979.
- **Gemeentearchief Diemen**, Archief 1813-1987 (1991), inv.nr. 2212, brief van de Dienst gemeentewerken, grondbedrijf aan B&W Diemen, 11 febr. 1980. Met plattegrond van nog te amoveren boerderijen, woningen en opstallen.
- **Haag**, Jaap: 'Een karveel, een doots-hoofd en het jaar 1136', *Historische Kring Diemen*, jrg. 20, 2, 2010, p. 17-20.
- **Haag**, Jaap: 'De zorg om en de zorg voor het cultureel erfgoed', *Historische Kring Diemen*, jrg. 6, 1, 1996, p. 10-12.
- **Historische Kring Diemen**, jrg. 10. 2-2000, *prikbord*, informatie van Jan de Lange.
- **Krook**, W., Meurs, Ellen van, *Boerderij 'Vredehof', Ouddiemerlaan 529*, *Historische Kring Diemen*, jrg. 10, 1-2000, p. 2-10.
- **Meurs**, Ellen van, 'Over kraakparadijsjes in Oud-Diemen en Diemen-Zuid', *Historische Kring Diemen*, jrg. 22, 11-2012, p. 26-33.
- **Meurs**, Ellen van: 'Een gruwelijke moordzaak uit 1728', *Historische Kring Diemen*, jrg. 17, 1-2007, p. 6-10.
- **Schmitz**, Erik: 'Boerderij Zeldenrust in Diemen-Noord historisch bekeken', *Historische Kring Diemen*, jrg. 2, 1, 1992.
- **Schmitz**, Erik: 'Het boerenhuis in Diemen', *Historische Kring Diemen*, jrg. 12, 2-2002, p. 2-8.
- **Schmitz**, Erik: 'Van veen tot steen', *Historische Kring Diemen*, jrg. 6, 2-1996, p. 2-3.
- **Schmitz**, Erik: 'Archeologisch onderzoek in Diemen', in Mulder, Blok en Van Reenen (red.), *Diemen buyten Amsterdam* (Diemen 1987), p. 33-64.
- **Reurekas**, J.F., *Diemen in oude ansichten deel 3*, (Zaltbommel 1986), nr. 30.
- **Reurekas**, J.F., *Kent u ze nog... de Diemenaren*, (Zaltbommel 1981), nr. 11 en 38.
- **Reurekas**, J.F., *Diemen in oude ansichten deel 2*, (Zaltbommel 1986), nr. 12.
- **Reurekas**, J.F., *Diemen in grootmoeders tijd*, (Zaltbommel 1993), nr. 35.

Boerderij 'Het Regthuys' op de Ouddiemerlaan 158 te Oud-Diemen (foto H. Teiwes).

Plannen voor een industriegebied aan het begin van het Amsterdam-Rijnkanaal

HOE DE BEVOLKING VAN DIEMEN DE GEMEENTERAAD OP ANDERE GEDACHTEN BRACHT

Alfons Ruitenbeek

Een koe bij de opening van een raadsvergadering, dat was het ludieke signaal aan de gemeenteraad dat de inwoners van Diemen niets voelden voor een industriegebied. Het signaal luidde: **DIEMEN-NOORD GROEN!** Die koe nam uiteraard geen deel aan de vergadering. Dat kon ook niet, want het nieuwe gemeentehuis – met een raadszaal op de begane grond – was nog niet in gebruikgenomen. De raad kwam tijdelijk bijeen boven de brandweergarage in de ‘brandweerzaal’. Dat **GROEN** een mooi nastreefbaar ideaal is, maar niet altijd haalbaar, wil ik hieronder vertellen.

Landelijk noord met op de achtergrond de flats aan de Rode Kruislaan (foto coll. R. Schoevaart).

Kinderen uit de klas van onderwijzer Hans Hornstra krijgen buitentekenen in Diemen-Noord, schooljaar 1973-1974. Die lessen, aldus Hornstra, waren eigenlijk ook een daad van protest tegen het verdwijnen van Oud-Diemen. Want dat werd door velen in Diemen betreurd (foto coll. H. Hornstra).

Krakersprotest tegen de sloop van Oud-Diemen en van de boerderijen langs de Ouddiemerlaan. Op de achtergrond het voormalige Regthuys. De krakers versterkten het besef van de historische waarde van het buurtje (fotokaart coll. T. ten Dam).

Nader onderzoek nodig

Ik werd in 1972 tussentijds raadslid voor de Katholieke Volkspartij (KVP). In 1973 vormden de KVP en het Protestants Christelijke Blok zich om tot een CDA-afdeling¹. Bij de raadsverkiezingen van 1974 trad ik op als CDA-fractievoorzitter. In de periode van 1978 - 1986 was ik CDA-wethouder. De raad besloot naar aanleiding van het signaal tot een onderzoek naar de haalbaarheid van een industrieterrein. Probleem was mede, dat vooruitlopend daarop al weidegronden waren aangekocht. De aankooprijzen voor industriebouw waren lager dan die voor woningbouw.

Toch maar geen industrie

Uit het onderzoek kwam naar voren dat het inrichten van een industrieterrein voor de gemeente geen aantrekkelijke zaak zou zijn. Immers, er moest voor aankoop en inrichting veel geld op tafel komen. Maar de verkoop aan gegadigden zou volgens het rapport jaren duren. De raad besloot dan ook van een industrieterrein af te zien. Maar wat dan wel? Het heeft zeker een jaar geduurd voordat de toenmalige wethouder van financiën weer op adem was gekomen.

Diemen-Noord Groen?

Het stond – na zoveel uitgaven om het gebied te verwerven – vast dat er iets moest komen dat opbrengsten zou opleveren, maar dat tegelijkertijd aan het verlangen naar ‘groen’ voldeed. Afzien van woningbouw bleek daarbij niet mogelijk. Ik weet niet meer of de kwestie inrichting Diemen-Noord de aanleiding was om een werkgroep Ruimtelijke Ordening te formeren. Dat was een werkgroep, waarin zowel ambtenaren als burgers zitting hadden. In ieder geval lees ik in de door mij bewaarde stukken dat er zo’n werkgroep was. Er was ook een ambtelijke Stuurgroep Diemen-Noord. Het grote probleem van het afzien van industriebebouwing was dat de boeren ook een betere prijs moesten terugzien.

Hoofdstraatgedachte

Het college had het stedenbouwkundig bureau Zandvoort ingehuurd². Dit bureau stelde onder leiding van Ir. Kaper een team samen met een onconventionele samenstelling van stedenbouwkundigen, ruimtelijke planners en een maatschappelijk werkster. Kaper ontwikkelde de ‘hoofdstraatgedachte’: niet zozeer een gezellige winkelstraat maar een doorlopende route vanaf het kanaal naar het zuiden van Diemen, met daarlangs allerlei ‘attractiepunten’ (een stedenbouwkundige term), zoals het NS-station, een school, een winkelcentrum, een gemeentehuis, een kerk, een brug en een zwembad. Voor dat zwembad had mijn voorganger,

Soraya Moncada Abel en wethouder Jeannette Pietersen bij de de nieuwe, door Soraya in 2013 gemaakte muurschildering bij wijkcentrum het Noorderlicht (foto P. Prins).

wethouder F.B. Duran, als zijn vrijwel laatste bestuurshandeling nog de spade in de grond gestoken. Het was 'zijn' project. Hij had het uiterste gedaan om het in de raad goedgekeurd te krijgen. Door zijn overlijden een jaar later heeft hij het helaas niet meer gereed gezien³.

Nieuw College van B & W; beleidsprogramma

Voor de raadsperiode 1978-1982 traden Jan Wolf (PvdA) en Alfons Ruitenbeek (CDA) als nieuwe wethouders op (Wolf deed Volkshuisvesting, Woningbouw en Gemeentewerken. Ik had Financiën en Economische Zaken, maar ook Welzijn, Sport en Onderwijs. De burgemeester had Ruimtelijke Ordening). Volgens ons inwonersaantal hadden we in Diemen slechts recht op twee wethouders, maar met de te verwachten groei lonkten we naar een derde⁴. Het beleidsprogramma van het nieuwe college schreef over de ontwikkeling van Diemen dat deze behalve door de afbouw van Diemen-Zuid vooral gekenmerkt zou worden door de ontwikkeling van Diemen-Noord. Een afzonderlijke passage daarover vermeldt op basis van een advies van de werkgroep Ruimtelijke Ordening een groot aantal aandachtspunten, waaronder het behoud van de oorspronkelijke gebiedskenmerken door beperking van de woningbouw; het behoud van 'groen', met eventueel een recreatiegebied, sportvelden en de mogelijke vestiging van een agrarisch bedrijf. Met daarnaast leefruimte voor zwakzinnigen door een vestiging van de Johannesstichting, die zich richtte op de zorg voor geestelijk gehandicapten. Maar: het bestemmingsplan moest 'zelfdekkend' zijn.

Niet alle eisen en wensen waren gemakkelijk uit te voeren

De gedachten over de Johannesstichting waren interessant: een centraal gebouw met een aantal 'vingers' en daartussen ruimte voor woningbouw: integratie van burgers met gehandicapten! Het plan ging niet door, de enthousiaste directeur overleed helaas voortijdig. Ik vind dit plan nog steeds interessant vanwege die mogelijke integratie en omdat het gebouw niet afgezonderd zou komen te staan van de omgeving. Het behoud van de landschappelijke structuur lijkt een eenvoudig uitgangspunt, maar betekende bijvoorbeeld het behoud van de sloten. Er kwam daardoor ook nog een plan ter tafel om woonboten in de sloten te leggen! Maar indien alles eerst met zand zou worden bedekt, wat had het behoud van de oorspronkelijke structuur dan nog voor zin? En alles overheersend bij alle inrichtingsplannen was de eis van zelfdekkendheid. Pogingen om locatiesubsidie te verkrijgen mislukten.

Oud-Diemen

Wij als wethouders spraken natuurlijk ook met de krakers van Oud-Diemen. Die wilden gewoon blijven zitten en het dorpje zelf opknappen. We wezen op de te verwachten geluidsoverlast vanwege de nog aan te leggen verkeersweg. Maar hoe ook: ze hielden in ieder geval tot dan toe verder verval van het buurtje tegen. Al eerder was er het plan om in het Rechthuis een jongeren centrum te vestigen, maar dat was te kostbaar. Ook de archeologische opgravingen leidden tot andere plannen.

Kleine terugblik

De ontwikkeling van een woonwijk en volkshuisvesting behoorden niet tot mijn portefeuille. Sommige voorzieningen heb ik echter wel kunnen voorbereiden. Ik denk daarbij aan het verlangen om in een behouden boerderij aan de Ouddiemenlaan een Medisch Centrum, annex apotheek te vestigen. In juni 1986 trad ik af en kon aan iets nieuws beginnen, zoals bijvoorbeeld VIVOS, ontwikkelingssamenwerking met Nicaragua. Toen VIVOS in 2007 20 jaar bestond, is door de Nicaraguaanse muurschilderes Soraya Moncada Abel de deur van wijkcentrum het Noorderlicht kunstzinnig beschilderd. We maakten er een feestje van door het optreden van twee Nicaraguaanse danseresjes, die ook de omstanders aanmoedigden om met hen mee te dansen. Jammer dat men later de schildering heeft verwijderd. Maar er zijn nog foto's. Inmiddels heeft Soraya Moncada Abel opnieuw het wijkcentrum beschilderd (2013).

Noten

1. Officieel ontstond het Christen-Democratisch Appel pas in 1980, maar de samenwerking tussen de Christelijk-Historische Unie (CHU), de Anti-Revolutionaire Partij (ARP) en de Katholieke Volkspartij (KVP) was al in 1967 begonnen.
2. De naam heeft niets te maken met de plaats Zandvoort.
3. Aan het zwembad is dan ook terecht zijn naam gegeven. Samen met zijn vrouw heb ik het als wethouder van sportzaken geopend.
4. Dat lukte in de volgende periode. De raad koos toen voor Ewan Boonstra.

Afvalondernemer Joop Goede rond 1960

“DE HOGE AMBTENAREN DANSTEN ONDER HET SLAKEN VAN INDIANENKRETEN ROND HET VUUR.”

Taco ten Dam

Fikkie stoken op een landje en daar riant voor betaald krijgen. In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw een droom voor menig Lieverdje. Joop Goede is een typische jaren-zestig-ondernemer die in kansen denkt in een periode dat Nederland zijn neus begint op te halen voor ongeschoold, vuil en vooral smerig werk. De tijd ook van het ontbreken van een strenge regulering voor de verwerking van gevaarlijke chemische afvalstoffen, hoewel de industrie razendsnel groeide. De populaire en serieuze pers beschreven Joop Goede als “een energieke boom-van-een-kerel”, “een wettelijk erkende pyromaan”, “een pyromaan met vergunning” en “iemand die houdt van een aardig fikkie”.

Tachtigduizend ton chemisch afval

De werkelijkheid is dat het bedrijf van Joop Goede onderdeel uitmaakte van de afvalverwerkingsplaats (brand- en vuilnisstortplaatsen) op een stukje verloren Amsterdam-Oost op de grens van Diemen, de Diemerzeedijk. In de periode van 1959 tot 1982 werd daar vier miljoen kubieke meter afval en puin gestort en tachtigduizend ton chemisch afval verbrand. Zo hielp Goede de Koninklijk Nederlandse Luchtvaartmaatschappij (KLM) eens toen deze bleef zitten met tienduizenden liters benzine van een te laag octaangehalte. Die liters waren getankt op vliegvelden elders in de wereld waar niet op een octaantje meer of minder werd gekeken. Maar het gehalte bleek KLM-onwaardig en hoewel de benzine voor andere doeleinden wel bruikbaar was, was het goedkoper de brandstof te vernietigen. Op die manier bleef de KLM heffing van hoge invoerrechten bespaard. En dus was Joop Goede de aangewezen puinruimer. Met zijn eigen tankwagens van 20 ton haalde hij de tienduizenden liters op van Schiphol en stak ze aan de Diemerzeedijk onder het wakend oog van de douane aan.

Niemandslaan

Maar hoe kwam Joop Goede nou op de Diemerzeedijk terecht? Goede was een energieke jonge kerel en 19 jaar toen de Tweede Wereldoorlog voorbij was. Nederland moest weer opgebouwd worden en was voor creatieve hardwerkende jongemannen een paradijs. Joop Goede was zo'n durfal die niet belemmerd werd door ondernemersplannen of bankgaranties. Goede begon met welgeteld één kruiwagen, kocht van de Britten een overbodige scheepsmotor en voer vervolgens met zijn sleepboot tussen Bazel en Nederland heen en weer. Hij signaleerde een probleem in de groeiende consumptiesamenleving: hoe kom je van je afval af als je als particulier geen vuur mag stoken langs de openbare weg? Goede keek rond tot in Noord-Ierland, bezocht tientallen gemeenten en sprak met evenzovele wethouders, maar die wilden hun braakland reserveren voor woningbouw. Uiteindelijk kwam hij terecht op de Diemerzeedijk op de grens van

Amsterdam en Diemen. Een economisch gebiedje van niks, aan de oever van het IJsselmeer, waar niemand woonde, nog net binnen de grenzen van de stad. Met te weinig Diemense burens die een eventuele vuist konden maken. Zie daar: de succesformule van aanpakker Joop Goede. Bovendien wist Goede dat hij te maken had met politieke nitwits die werkten met een zeer beperkte milieuwetgeving. Vaak behoorden ze ook tot het netwerkje van grootindustriëlen die op volle toeren produceerden en het probleem van de alsmaar groeiende (chemische) afvalberg zonder schaamte bij de overheid neerlegden.

Ingedekt

Goede was niet gek. Door zijn plan voor te leggen aan Rijkswaterstaat, het Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en van Afvalwaterbehandeling, het Ministerie van Volksgezondheid en vertegenwoordigers van de provincie en de gemeente Amsterdam, dekte hij zich in. Alsof het een uitje betrof, organiseerde Goede eind 1958 een proefverbranding voor de heren. In luxewagens aangevoerd verschenen ze op de dijk. Goede ontving ze plechtig bij het hek waar hij de heren liet plaatsnemen. De wind was goed toen Goede veertig vaten afgewerkte olie in de brand stak. Wat Goede even later opmerkte, was even schaamteloos als potsierlijk: de hoge ambtenaren dansten onder het slaken van indianenkreten rond het vuur.

Roodgloeiend

Na de toestemming stond ook de telefoon van Joop Goede meteen roodgloeiend. Multinationals, ziekenhuizen en talloze overheden wisten hem met hun afval te vinden. De KLM, TNO Delft, Philips, BASF, de douane: ze staan allemaal in de administratie van Joop Goede. Van alles boden ze aan. Overbodige doodskisten, nylonproducten, fototoestellen, pantoffels, eau de cologne, honderden kilo's spiksplinternieuwe scheermesjes. Maar vooral heftiger spullen. Zo arriveerden drie maanden lang duizenden vaten van het militaire vliegveld Frankfurt op de Diemerzeedijk. Schimmige vrachtwagens met Oost-Europese nummerborden meldden zich in het donker.

Met vloeibaar materiaal had Goede een probleem. Zuurteer, een afvalproduct van olie en veel andere vloeibare stoffen waren lastig te verwerken. Goede liet ze in putten lopen en stak de fik erin. Zo raakte de bodem door onvolledige verbranding zwaar verontreinigd met PCB's, dioxines en furanen, zou later blijken. Probleemstof arsenicum, waarvan Goede lachend zei dat één vat voldoende was om heel Amsterdam te vergifigen, wilde niet branden. De oplossing zou zijn om de vaten in beton te gieten en ze duizenden meters diep in de oceaan te laten afzinken. Goede groef ze echter in op de dijk, de toezicht-houders en de politici controleerden niets of keken de andere kant op en betaalden de nota. Zand erover, probleem opgelost.

Een grote zorg voor Joop Goede was de windrichting. Er waren duidelijke afspraken met Amsterdam en Goede consulteerde de meteorologische dienst van Schiphol. Door het snel veranderlijke Nederlandse weer kwam Goede toch regelmatig in de problemen. De gemeente Diemen maakte talloze malen bezwaar tegen het verbranden op de dijk. Steekvlammen gingen tot 100 meter de lucht in en vaten kwamen soms 200 meter verderop in het kanaal terecht. De onwaarschijnlijk grote rookontwikkelingen bezorgde de brandweer overuren wegens meldingen uit de wijde omtrek. Er komen zelfs meldingen binnen dat het Rijksmuseum in de brand stond of een tanker op het IJsselmeer. Maar het ergste wat kon gebeuren was dat roetdeeltjes neerkwamen op het wasgoed in de tuintjes en op de balkonnetjes in Amsterdam en Diemen ...

Literatuur:

- **Weitjens**, Joris en Martin Melchers, met medewerking van Eric Fokke. Diemerzeedijk, zand erover. (Amsterdam 2004)
- **Brandstichten is een beroep**, *De Spiegel*, christelijk-nationaal weekblad, 26 januari 1963, p. 23-26.
- **Finale in as**, *De Volkskrant*, 29 april 1963, p.6A.
- **Diemerzeedijk** (2004). Opgehaald op 10 oktober 2014 van http://stadsarchief.amsterdam.nl/presentaties/amsterdamse_schatten/rampen/diemerzeedijk/index.html. Stadsarchief Amsterdam.

IJburg

Joop Goede stopte zijn activiteiten in 1969. De gemeente Amsterdam zette zijn werkzaamheden tot 1972 voort en liet toen de brandplaats onverantwoord achter. Ook Henk Griffioen exploiteerde van 1963 tot 1966 een afvalstortplaats op de Diemerzeedijk die daarna door de Stadsreiniging werd overgenomen.

De gemeente Amsterdam kwam pas weer in actie toen er plannen kwamen voor IJburg. Het saneringsplan behelsde het inpakken van de vervuilde grond. Er is een doos gemaakt van 2,5 kilometer lang en 30 meter breed met een diepte van 26 meter. De schermwanden staan aan de onderkant op een reeds aanwezige dikke kleilaag en bovenop bevinden zich dekplaten met daarop een 80 cm dikke leeflaag. De grondwaterstand binnen de doos wordt lager gehouden dan die in de omgeving, waardoor vervuild water niet naar buiten kan lekken.

De roerige ontstaansgeschiedenis van gezondheidscentrum Diemen-Noord

VAN BOERDERIJ TOT KRAAKPAND TOT GEZONDHEIDSCENTRUM

Steven Dijk

In 1986 werd ik wethouder financiën, grondbedrijf en welzijn. Onder welzijn viel onder andere de gezondheidszorg. In 1988 moest de gemeenteraad instemmen met de plannen voor de nieuwbouw in Diemen-Noord. De emoties liepen hoog op. Een deel van de boerderijen, die er nog stonden, was al jarenlang bewoond door krakers. Sommigen hadden die woningen redelijk tot goed opgeknapt, anderen deden niets aan het behoud van hun woning.

Boerenzoon

Een van de krakers woonde in de vroegere boerderij van zijn ouders. Die boerderij was in de jaren zestig onteigend, maar de zoon was er altijd blijven wonen en dertig koeien stonden er in de winter op stal. Formeel een kraker, maar ook een boerenzoon die in de boerderij van zijn ouders woonde en in Diemen een boerderij met vee had. De boerderij was in een redelijk goede staat, twintig jaar nadat de gemeente deze onteigend had.

Schillenboer

De boerderij daarnaast. Een bouwval, bewoond door krakers. Maar gedeeltelijk in gebruik door de schillenboer Toon Vermeulen. Een schillenboer, die met een pony voor zijn kar de schillen ophaalde bij bejaardenhuizen en een aantal Diemenaren. Een begrip in het dorp van de jaren zeventig en tachtig in een snel veranderend Diemen.

Acties tegen sloop

Al vanaf het begin van de jaren zeventig werd er af en toe actie gevoerd voor het behoud van de boerderijen. Aan het eind van de jaren tachtig was dat niet anders. De gemeenteraad ging daar ver in mee. Toch leek het erop dat de boerderijen in 1988 gesloopt zouden gaan worden. Het voorstel was met de collegefracties besproken en die waren akkoord. Door een misverstand dacht de betrokken ambtenaar die het voorstel van sloop zou schrijven,

dat het voorstel aan de gemeenteraad niet op vrijdag verstuurd hoefde te worden. Dat kon wel wachten tot maandag. Wat hij niet wist, was dat de gemeenteraad er genoeg van had om te laat de raadsvoorstellen te ontvangen. De commissie schoof het voorstel tot sloop door naar de volgende maand.

Minimaal één boerderij

Dat was voor de actievoerders precies genoeg tijd om opnieuw actie te voeren. Een actievoerderscomité mobiliseerde flink wat medestanders en zette de politiek onder druk. De gemeenteraadsleden hadden buiten de wethouders om een motie in elkaar gezet, waarin de raad uitsprak dat er minimaal een boerderij behouden moest blijven met een culturele bestemming.

Waar denken jullie aan?

In het half uur voordat de vergadering begon werd ik daarvan in kennis gesteld. Tijd voor echt overleg was er niet. In een kort gesprek vroeg ik om verduidelijking. "Waar denken jullie aan", vroeg ik. "Iets als een kinderboerderij met mogelijkheden voor culturele evenementen", kreeg ik als antwoord. Ik zei, "o dat" en ik dacht "dat nooit". Een kinderboerderij is fantastisch leuk, maar een echte gemeentelijke kinderboerderij kost drie formatieplaatsen en ruim een halve ton overige exploitatiekosten. Toen in guldens, nu in euro's. Bij elkaar ruim twee ton.

Oude, gekraakte boerderij aan de Ouddiemerlaan, nr. 186 (fotokaart coll. T. ten Dam).

Boerderij 'Zeldenrust', zoals getekend door Rembrandt. Met daarachter de kerktoeren van de in 1807 afgebroken Mariakerk in Oud-Diemen.

De wethouders van het in 1986 gevormde college, samen met de gemeentesecretaris. V.l.n.r. Steven Dijk, Hanneke van Wel, Ben van Kleef en Guus Blok.

Rustig, rustig

In een opwelling zei ik, "verander cultureel in sociaal-cultureel". "Dat is toch hetzelfde", kreeg ik voor mijn voeten geworpen. "Nou, als het hetzelfde is, dan is aanpassen aan mijn wens geen probleem". De motie werd aangenomen met de door mij bepleite wijziging. De dag daarop kreeg ik een briesende directeur grondbedrijf aan mijn bureau. Hoe ik het in mijn verweekte hersenpan had gehaald om in te stemmen met die bezopen plannen van de gemeenteraad om een welzijnsinstelling in een van die boerderijen te accepteren. "Rustig, rustig", antwoordde ik. "Het is mijn bedoeling dat het sociaal-medisch centrum daar een plek krijgt". De betrokken ambtenaar was niet meteen overtuigd. "Weet je wel wat dat kost, om zo'n bouwval te behouden, terwijl we de grond opspuiten", vroeg hij mij. Ik had geen flauw idee. Gelukkig wist ik, dat een wethouder niet alles hoeft te weten.

Het Gezondheidscentrum Diemen-Noord in aanbouw, 1994 (foto J. Haag).

Onder druk gezet

Daarna begonnen de onderhandelingen met het gezondheidscentrum en de plaatselijke apotheek. De laatste was nodig om het financieel haalbaar te krijgen. Een paar maanden later hadden we de finale onderhandeling. Het gezondheidscentrum was bereid, maar de apotheker, Gerald Monterie, had zijn bedenkingen. Hij vond de plek niet centraal genoeg en wilde liever dat het gezondheidscentrum een plek nabij het winkelcentrum zou krijgen. Als wethouder heb ik niet vaak echte trucs uitgehaald. Toen vond ik het nodig. Ik vroeg een bevriende apotheker een brief te schrijven aan het gezondheidscentrum, dat hij graag een apotheek wilde beginnen in de oude boerderij. Hoewel Gerald Monterie zich onder druk gezet voelde en vermoedde dat ik achter die brief zat, liet hij zijn bedenkingen varen en werkte positief mee aan het gezondheidscentrum in Diemen-Noord.

Jonge huisarts

Bijna meteen nadat duidelijk werd dat er in Diemen-Noord een woonwijk zou komen, meldde een jonge huisarts zich op mijn spreekuur. Zijn naam was Kees Kanters. Hij wilde graag een huisartsenpraktijk beginnen in de nieuwe wijk. We kenden elkaar nog van de studentenflat. Hij kwam bij mij, omdat gedurende een korte tijd de gemeente over het vestigingsbeleid van de huisartsen ging. Ik was onder de indruk van zijn ideeën. Een paar jaar later ging het gezondheidscentrum Diemen-Noord van start. Eerst provisorisch in een woning in de Oude Waelweg. De regeling dat gemeenten over het vestigingsbeleid van huisartsen gingen was alweer opgedoekt. In de aanloop naar de opening van het gezondheidscentrum deelde de directeur, Rien van Hoeve, mij mee, dat ze een jonge huisarts geselecteerd hadden. Inderdaad, Kees Kanters.

De balie van Gezondheidscentrum Diemen-Noord (foto website Gezondheidscentrum Diemen-Noord).

DIEMEN-NOORD: EEN GOEDE PLEK

Steven Dijk

Voordat in 1989 de eerste paal voor Diemen-Noord de grond in ging, was al heel veel werk verricht. Dan valt te denken aan ambtelijke voorbereiding, bestuurlijk overleg en onderhandelingen met potentiële bouwers. Dat ging soms op het scherp van de snede, maar toen er eenmaal overeenstemming bereikt was kon een glas geheven worden.

Actie voor Diemen-Noord

Vlak voor ik in Diemen kwam wonen, zag ik op de televisie een item over een actie in Diemen. De gemeenteraad moest een beslissing nemen over een deel van de gemeente. Omdat ik op het punt stond naar Diemen te verhuizen, keek ik geïnteresseerd. Ik zag voor het eerst Fred Duran en burgemeester Strumphler Tideman. Ook zag ik actievoerders die een groen leefgebied wilden behouden. Ik keek geïnteresseerd, maar snapte er niet veel van.

Student-raadslid

Op 1 april 1974 kon ik als student terecht op een studentenflat in Diemen. Toren 4 op de 8ste verdieping, Rode Kruislaan 999. Als actief lid van de Partij van de Arbeid (PvdA) raakte ik onmiddellijk betrokken bij de plaatselijke politiek en zat diezelfde maand al in de commissie die de eindversie van het verkiezingsprogramma voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1974 moest schrijven. Een half jaar later was ik op mijn 22ste voorzitter van de PvdA-afdeling Diemen. Ik moest nog veel leren, maar ik leerde snel. Vier jaar later was ik met mijn studie nog niet veel opgeschoten, maar werd ik wel bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1978 gekozen tot raadslid voor de PvdA.

Diemen-Zuid gerealiseerd

In de fractie kreeg ik de aandachtsgebieden welzijn, sport en financiën. Fractiegenoot Guus Blok nam volkshuisvesting en ruimtelijke ordening onder zijn hoede. Er was een college met twee wethouders, namelijk onze partijgenoot Jan Wolf en de CDA-er Alfons Ruitenbeek. Diemen-Noord kwam af en toe aan de orde, maar was geen hot item. Dat had twee oorzaken. Ten eerste concentreerde het college zich vooral op de ontwikkeling van Diemen-Zuid. Die wijk kwam ook letterlijk van de grond. Tussen 1978 en 1986 werden de wijken Bomenrijk, Polderland, Kruidenhof en Schelpenhoek gebouwd. De wijk Akkerland was daarvoor al opgeleverd. Ik was in december 1977 een van de eerste bewoners in de huurwoningen van die wijk. Als Diemen-Noord aan de orde kwam, ging het over de uitgangspunten. Het idee was om daar een woonwijk te realiseren met sociale woningbouw en erfpacht.

Een nieuw college

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 1986 werd een nieuw college gevormd. Nu met drie wethouders: Hanneke van Wel-Karbet werd wethouder ruimtelijke ordening

namens het CDA. Mijn PvdA-partijgenoot Guus Blok deed volkshuisvesting en ik was verantwoordelijk voor de financiën en het grondbedrijf. Ook had ik het plaatselijk welzijn in mijn portefeuille. De burgemeester deed de coördinatie, maar zoals zo vaak, als de wethouders goed collegiaal samen werken, is coördinatie niet nodig en als ze dat niet willen, kan coördinatie daar ook weinig aan veranderen.

Een krappe meerderheid

De start van ons college was zeer hectisch geweest. PvdA en CDA hadden samen een meerderheid van 9 tegen 8. De oppositie was verdeeld, D '66, GroenLinks aan de ene kant en de VVD aan de andere kant. Van lokale partijen hadden we toen in Diemen nog nooit gehoord. Binnen de coalitie had het CDA 3 zetels en de PvdA 6. De verhouding was niet gelijk, maar de sfeer was goed. Als wethouders werkten wij goed samen, zodat coördinatie niet nodig was.

Erfpacht of sociale woningbouw

Diemen-Zuid was gerealiseerd toen het college aantrad. Daardoor kwam Diemen-Noord weer op de agenda. 'Diemen-Noord' viel bestuurlijk onder een samenwerkingsverband van de drie wethouders. In eerste instantie hield het college vast aan de uitgangspunten zoals die in de vorige collegeperiode waren vastgesteld. Sociale woningbouw en erfpacht dus. Vrij kort na ons aantreden bleek dat er geen plan te realiseren was op basis van die twee beginselen samen. Guus Blok hakte de knoop door. Bij een keuze tussen sociale woningbouw enerzijds en

Het college van B&W in 1988. Van links naar rechts Guus Blok, Hanneke van Wel, Anneke van Dok, Ben van Kleef en Steven Dijk (foto Frits Reurekas).

erfpacht anderzijds vond hij de sociale woningbouw het belangrijkste. Hanneke van Wel en ik volgden hem. Vanaf dat moment ging het hard.

Geen 60 kerstpakketten

In 1986 waren er ongeveer 60 bouwbedrijven die belangstelling hadden voor de woningbouw in Diemen-Noord. Zij hadden zich ooit gemeld bij de gemeente en waren op een lijst gezet. Ik verheugde me op de kerstpakketten. Ik had in het verleden wel eens een fles wijn van Jan Wolf gehad, die hij over had van de vele pakketten die hem ten deel vielen. Guus Blok dacht daar anders over. Op zijn voorstel werden in oktober 1986 alle bouwbedrijven die niet bereid waren om risicodragend in Diemen-Noord aan de slag te gaan afgeschreven. Van de zestig bleven er twee over. Het Bedrijfspensioenfonds voor de Bouwnijverheid (BPF) en Bouwmaatschappij Verwelius uit Huizen. Met die twee partners werden de plannen verder ontwikkeld. BPF richtte zich voornamelijk op de huurwoningen in de te bouwen wijk en Verwelius zou het grootste deel van de koopwoningen voor zijn rekening nemen.

Ambtelijke inbreng

Wekelijks werd er vergaderd door het college van B&W met het projectteam dat uit vier ambtenaren bestond. De directeur van het grondbedrijf, de chef ruimtelijke ordening, de meneer van volkshuisvesting en het hoofd algemene en juridische zaken. Uiteindelijk was er overeenstemming met Verwelius en met BPF. De afronding was nabij. De ambtelijke projectgroep had voorjaar 1987 overeenstemming met beide partners, maar BPF eiste dat B&W binnen 24 uur akkoord zou gaan met het finale voorstel. Dat is hoogst ongebruikelijk. De ambtelijke werkgroep had maandag tot laat in de avond vergaderd en kwam dinsdagochtend om 7 uur weer bijeen. Om 9 uur was er een extra collegevergadering. Om 11 uur ging B&W akkoord. Op goed vertrouwen dat de vier ambtenaren het best mogelijke bod zouden hebben bewerkstelligd. De afspraak was om die middag om 16 uur het contract feestelijk te ondertekenen. Daarna zouden we gaan dineren met BPF en Verwelius in een chique restaurant.

De laatste onderhandelingen

Om 12 uur was er eerst nog een feestelijke eerste paal van een bedrijf in Diemen-Zuid. Daarna een etentje in het Rosarium in Buitenveldert. Zo'n restaurant waar de

Don Cox met baby Tino in hun in aanbouw zijnde huis aan 's Gravenland in Diemen-Noord, circa 1989 (foto E. van Meurs).

kreeften je bij binnenkomst vriendelijk lachend aankijken. Hoewel het nog maar iets meer dan 25 jaar geleden is, was het een totaal andere tijd. Er bestond nog geen mobiele telefoon. Tijdens het voorgerecht werd de aanwezige ambtenaar weggeroepen. Het bestuur van BPF was ontevreden over de uitkomst en wilde de onderhandelingen heropenen. Koortsachtig overleg aan de tafel in het Rosarium volgde. Verwelius werd ingeseind. De oude heer Verwelius nam meteen een beslissing. Als BPF afhaakt, dan bouwen wij niet 500 woningen, maar alle duizend. Dat gaf de doorslag bij BPF. Afhaken was geen optie meer. Hoewel niet iedereen zin had in de champagne en de aansluitende maaltijd, werden de contracten getekend en werd er geklonken op de plezierig samenwerking tot dan toe en op al het goede dat de toekomst zou brengen.

Verwelius sr

Later hadden we met B&W een aantal gezellige etentjes met de directie van Bouwmaatschappij Verwelius. Tijdens een van die maaltijden legde de oude heer Verwelius uit waarom hij tot zijn besluit gekomen was: "In de jaren vijftig reed ik met mijn brommer langs Diemen-Noord op weg naar een klus in Amsterdam. Ik had een volle blaas en het waaide hard. Mijn broek bleef droog. Sindsdien weet ik dat Diemen-Noord een goede plek is."

Zandvlakte Diemen-Noord, voorjaar 1989. Voor de woningen aan de Oude Waelweg gaan de eerste heipalen de grond in. Op de achtergrond boerderij Zeldenrust, waarin later het Gezondheidscentrum gevestigd zou worden (foto J. Haag).

Bouwmaatschappij Verwelius en BPF schonken Diemen-Noord een blijvend kunstwerk: De Vlinder van de hand van conceptueel kunstenaar Hans Koetsier in het parkje aan de Rietzangerweg (foto J. Haag).

Cees Straver op zijn post

“ER GEBEURT HIER VAN ALLES”

Ellen van Meurs

In het prachtige voormalige pontwachtershuisje, waar altijd een zekere kerstsfeer heerst, woont sinds 1969 Cees Straver met zijn vrouw. De kinderen zijn inmiddels het huis uit. De pont was in datzelfde jaar 1969 uit dienst genomen. Die pont was in feite een veerwagen, die over een onder water gelegen railbaan mens en dier naar de overkant van het Amsterdam-Rijnkanaal ‘reed’. Maar in de railbaan was een knik gekomen nadat een schip, komende uit Amsterdam, met een slepend anker achter de railbaan bleef haken. Het huisje kwam toen leeg te staan omdat met het ‘uit de rit nemen’ van de pont geen pontwachter meer nodig was.

Alles zien gebeuren

Cees Straver heeft de veranderingen in de bebouwing langs de Ouddiemerlaan aan zijn oog zien voltrekken en vindt het goed zoals het is. Hij waardeert de reuring die de nieuwe bewoners met zich mee brengen en is blij dat er geen industriegebied gekomen is. Hij is opgegroeid met boerderijen die veranderden in bouwvallige kraakpanden en die uiteindelijk toch niet meer rendabel waren vanwege de schaalvergroting in de veeteeltsector.

Rijksmonument

Zijn huis in neo-renaïssancestijl werd in 1893 nog zonder elektriciteit en stromend water opgeleverd door Rijkswaterstaat. Achter het huisje staat nog een echte pomp en voor de warmte had de pontwachter hout- en kolenkachels. Nu is er nog steeds geen centrale verwarming, wel zijn de hout- en kolenkachels door (antieke) gaskachels vervangen. Het huis ligt wat hoger omdat Rijkswaterstaat voorschreef dat alle pontwachterswoningen 1 meter boven Nieuw Amsterdams Peil dienden te worden gebouwd. Inmiddels is het een Rijksmonument. Voor zijn huis staat nog een Rijksmonument. Deze zwarte gietijzeren grensmaal, met een pijl richting Amsterdam, groef hij zo’n 40 jaar geleden zelf op, aan de overkant van de weg. Hij knapte hem op en zette hem weer in de goede richting.

‘Gijs langs de weg’

Straver kent dit buurtje als zijn broekzak. Nu is hij met pensioen maar voorheen was hij werktuigkundige en werkte als operator bij de voormalige PEN-centrale. Hij werd geboren in het dubbele woonhuis schuin aan de overkant, als zoon van een kantonnier, wiens taak het was de oevers van het Amsterdam-Rijnkanaal en de dijkwegen er langs te onderhouden, vanaf de Oranjesluizen tot aan Weesp. Hij werd wel ‘Gijs langs de weg’ genoemd. De drie huizen aan de oostzijde van de Ouddiemerlaan konden indertijd niet door de gemeente Diemen onteigend worden omdat ze nog in bezit waren van Rijkswaterstaat.

Aankloppen

Van oudsher was de pontwachterswoning het enige huis met een telefoon. Als er ergens in de omgeving hulp nodig was, werd er dan ook al gauw hier aangeklopt. Nog steeds is dit wel zo maar nu wordt dit wellicht veroorzaakt door de strategische locatie van de woning. Het is, voor wie met de fiets vanuit Amsterdam komt, het eerste huis dat bij donkerte opdoemt uit de duisternis. Ook de politie klopt regelmatig aan om te vragen of hij iets heeft waargenomen in verband met misdrijven in de omgeving. Verder wil hij hier niet veel over kwijt. Het zijn allemaal geen leuke dingen en het overkomt hem gewoon.

Het pontwachtershuisje aan het einde van de Ouddiemerlaan, 1999 (foto J. Haag).

Het Amsterdam-Rijnkanaal in de winter van 1997 (foto J. Groen).

Carnegie Heldenfonds

Wel wil hij vertellen dat er op een winteravond, op 10 januari 1976, een auto met grote snelheid vanuit Amsterdam kwam aanrijden. Hij werd achtervolgd en reed zo de nog niet gedempte ponthaven in. Straver aarzelde niet en dook het 4°C koude water in. Hij heeft een duikersopleiding gevolgd en is in het bezit van een EHBO-diploma. Johanna Hundt-Veeger, oftewel tante Jopie, kon hij uit de auto bevrijden. Voor Willem L.G. Horn, alias Diamantje, was het te laat. Voor deze heldendaad ontving Straver uit handen van de burgemeester een medaille van het Carnegie Heldenfonds. Na dit ongeluk is de ponthaven gedempt en is er een kunstmatige wegversmalling aangelegd zodat hier vanaf Amsterdam geen auto's meer kunnen passeren.

Triest

Verder weet hij dat in de zomer van 1977 een vooraanstaand lid van de Rote Armee Fraktion zich schuil heeft gehouden bij de Diemerdammersluis. Dit is Amsterdams grondgebied maar je kunt je daar natuurlijk uitstekend verstoppen. Straver weet vrijwel zeker dat het Knut Folkerts was. Het vreemdste wat hij ooit heeft meegemaakt is een geval van suïcide in de ponthaven, ook nog voordat de haven gedempt werd in 1976. Altijd triest natuurlijk maar deze man had merkwaardig genoeg op buitengewoon nette wijze zijn kleding opgevouwen en neergelegd op de rand van het haventje. Daarnaast legde hij zijn horloge, zijn portemonnee, rijbewijs, en zijn diploma's, waaronder ook een zwemdiploma. Na twee dagen werd Straver door snoekvissers gewaarschuwd dat er een schip aankam en dat er een man midden in het kanaal dreef. Hij blies onmiddellijk zijn plastic bootje op met de stofzuiger en ging te water om de man al peddelend naar de kant te brengen. Daar hielp Pietje Kuyt hem bij het op de oever leggen van het zielloze lichaam.

'Burgemeester van Diemen-Noord'

Dergelijke droevige voorvallen blijven hem bij. Gelukkig heeft hij ook meermalen een kind het leven kunnen redden door snel het viereneenhalve meter diepe kanaal in te springen. Dat zijn hulp gewaardeerd wordt blijkt wel uit het feit dat de burgemeester hem voor de grap wel de 'burgemeester van Diemen-Noord' noemt en hem ook betreft bij eventuele plannetjes van de gemeente in zijn omgeving, waar hij geheel vrijwillig ook veel onderhoudswerk verricht. De uitgestrekte prachtige tuin rondom de woning is het domein van zijn vrouw.

Burgemeester Strumphler Tideman, mevrouw Johanna Hundt-Veeger en Cees Straver bij de onderscheiding van de laatste met een medaille van het Carnegie Heldenfonds (foto coll. C. Straver).

Literatuur:

Meurs, E. van: *Hoe kom ik aan de overkant? Geschiedenis van twee veerponten in Diemen*, in: *Historische Kring Diemen*, jrg. 16, nr. 1, 2006, p. 11-14.

Meurs, E. van: *Velen gingen u voor. Langs begraafplaatsen en verloren monumenten*, in: *Historische Kring Diemen*, jrg. 14, nr. 1, 2004, p. 4-14.

GEWOON EN OPMERKELIJK POST-MODERN

Jaap Haag

Het zijn de architecten die onze gebouwde omgeving aanzien geven. Het is hun scheppende hand, die het uiterlijk van huizen, flats, scholen en bedrijfsgebouwen bepaalt. Mooi of niet mooi? Daarover lopen de meningen vaak nogal uiteen. In Diemen-Noord zijn ontwerpen van een heel aantal verschillende architecten gerealiseerd. Naast min of meer 'gewone' rijtjeshuizen en geschakelde woningen heeft dat ook opmerkelijke architectuur opgeleverd.

No nonsense en post-modern

Diemen-Noord is eind jaren '80 en begin jaren '90 gebouwd. Dat was een tijd van 'no nonsense' en niet al te royale budgetten, maar in de architectuur ook van een zoeken naar een nieuwe vormtaal. Het Na- of Post-modernisme is de term, die dan al gauw valt. Dat was een reactie op de nogal eenvormige en rechthoekige nieuwbouw van de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw met veel beton en glas. Maar het zette zich óók af tegen de zogenoemde 'nieuwe truttigheid' van de jaren '70 met zijn woonerven en kleinschalige, vaak wat traditioneel aandoende buurtjes. Althans, naar het oordeel van de critici, want tal van bewoners beleven aan dat 'kneuterige' toch veel woongenot.

Gedurfde architectuur

Maar voor Diemen-Noord dus niet te veel woonerven en meer doorgaande wegen. Die stedenbouwkundige opzet was van de hand van architect Klaus Vollmer. De architectonische invulling van de verschillende bouwblokken was vervolgens aan de afzonderlijke architecten. Onder hun ontwerpen zijn er een aantal, die om hun kwaliteit genoemd – en geroemd – mogen worden. Zoals de (twee onder een kap) 'châlet' woningen van architect Cees Dam of de bepaald gedurfde, voor tweeverdieners of actieve senioren bedoelde 'life style' woningen aan de Agaatvlinderweg, ontworpen door Teun Koolhaas. En daarnaast de sociale woningbouw rond Citroenvlinder van Roelf

De door Teun Koolhaas ontworpen woningen aan de Agaatvlinderweg in Diemen-Noord (foto J. Haag).

Steenhuis. Voor verdere afwisseling zorgen o.a. het Gezondheidscentrum aan de Ouddiemerlaan, waarbij Kees Spanjers het gerestaureerde voorhuis van boerderij Zeldenrust integreerde in een nieuw ontwerp en de onlangs opgeleverde basisschool Noorderbreedte, ontworpen door het Bureau Leijh, Kappelhoff, Seckel, van den Dobbelssteen (LKSVD). Een aparte vermelding verdient hier nog de door Marc Jan Boerman (Architectenbureau ZZ&P) ontworpen Janus- en Rugwoningen.

Generaties na ons zullen Diemen-Noord ongetwijfeld karakteriseren als een typische jaren '90 wijk. Met architectuur, die aspecten uit verschillende eerdere moderne bouwstijlen trachtte te verenigen met een nieuwe, meer eigenzinnige vormtaal. Die zoals alle kunst en architectuur tot op zekere hoogte tijdgebonden is. En ooit erfgoed kan worden, net als het buurtje Oud-Diemen.

Gewone architectuur: rijtjeshuizen van het type Tuinwoning (ontwerp INBO Architectenbureau Apeldoorn) in de Stenen Kamer tijdens het WK-voetbal van 2006 (foto J. Haag).

De 'Janus- en rugwoningen' aan de Distelvliedweg, ontworpen door Marc Jan Boerman van architectenbureau ZZ&P (foto J. Haag).

“TEGEN RKC-UIT STONDEN ER ZEVEN DIEMEN-NOORDERLINGEN IN HET VELD.”

Taco ten Dam

Diemen-Noord was nog niet zo lang geleden een paradijs voor handtekeningenjagers, zeker toen Ajax nog in *De Meer* speelde en het sterkste clubteam ter wereld was. Bij de eerste oplevering van de woningen in Diemen-Noord konden Ajax-spelers via Ajax-sponsor Verwelius gemakkelijk aan een woning komen. Kopen of huren: het kon allebei. Inmiddels kiezen de meeste Ajax-spelers voor een andere omgeving, zoals de andere kant van de Arena: Ouderkerk aan de Amstel, Amstelveen, maar steeds vaker krijgt de stad de voorkeur, vooral Amsterdam-Zuid.

Jaren tachtig: Diemen-Centrum

Tot in de jaren '60 woonden de meeste spelers in Amsterdam-Oost, maar in de jaren tachtig begon Ajax steeds vaker spelers onder te brengen in Diemen. Eigenlijk lag dat ook wel voor de hand, zo op loopafstand van het stadion. Daar stonden aan de Tobias Asserlaan immers hoge flats met uitzicht op *De Meer*. Het was typisch jaren tachtig: fantasieloze hoogbouw met ruime woningen en grote ramen. De grote ramen waren een zegen voor trainer Kurt Linder, die er in 1981-1982 ook woonde. Voor Søren Lerby een reden om zich 's avonds met een zaklantaarn door zijn flat te bewegen als hij later thuiskwam dan gepland. Ook Jesper Olsen, Frank Arnesen, Jan Mølby, Peter Boeve, Hans Galjé, Ronald Koeman en Spitz Kohn huurden een flat aan de Tobias Asserlaan. Marco van Basten, die wel vaak bij zijn maatje John van 't Schip in Diemen kwam, onttrok zich aan het kuddegedrag: hij ging wonen in de Niersstraat in Amsterdam.

Jaren negentig: Diemen-Noord

Al meteen na de oplevering van Diemen-Noord vond de verschuiving plaats van de flats in Diemen-Centrum naar modernere woningen in Noord. Dat had vooral te maken met bouwer én Ajax-sponsor Verwelius. Stefan Petterson (op *Vredelust*) en Danny Blind (aan de Oude Waelweg) waren een van de eersten. Toenmalig wethouder Steven Dijk woonde

Stefan Petterson speelde van 1988 tot 1994 voor Ajax en woonde op *Vredelust* in Diemen-Noord (prentbriefkaart coll. T. ten Dam).

schuin tegenover Danny Blind. Uit het raam van zijn studeerkamer zag hij eens een alleraardigst voetbaltafereeltje op de stoep aan de overkant. Vader en zoontje Blind namen het op tegen vader en zoontje Petterson. Hoewel Dijk de videocamera voor het grijpen had, liet hij zijn buurtgenoten, ook al waren het hele beroemde, ongestoord hun gang gaan. “Jammer,” vond vader Danny, toen Steven het hem later vertelde, “wat had ik die video graag gehad.” Peter van Vossen kocht een huis in oud-Diemen; wellicht deed het buurtje hem denken aan het Zeeuwse Zierikzee, waar hij opgroeide.

Finidi en Kanu

Veel meer Ajacieden kwamen tijdelijk in Noord wonen. Steven Dijk: “Er was een wedstrijd, ik meen RKC-uit, dat er zeven inwoners van Diemen bij Ajax in het veld stonden.” Dat kan goed kloppen want Danny Blind, Michael Reiziger, Winston Bogarde, Edgar Davids, Ronald de Boer, Frank Rijkaard, Jari Litmanen, Nwanko Kanu en Finidi George woonden toentertijd in Diemen-Noord. Daar waar Blind en Petterson een rustig familieleven leidden, vielen anderen op. Om Winston Bogarde kon je niet heen. De met goud behangen Bogarde, die bij Ajax ‘Lex Goudsmit’ werd genoemd, verplaatste zich ook nog eens in een soort monstertruck. Ook Nwanko Kanu zag je niet over het hoofd. Het leek wel een Mister Bean-act als hij met zijn 1.97 meter uit een opvallend klein Corsaatje stapte. Het leek hem nauwelijks te interesseren. Zonder problemen liet Kanu het autootje met draaiende motor bij de deur van het winkelcentrum staan om een boodschap te doen. Een beetje nonchalant, net zoals de huurschuld die hij opbouwde waardoor de voetbalmiljonair op een gegeven moment uit zijn woning aan de Rietzangerweg 7 werd gezet. Zijn landgenoot Finidi George die ook in Diemen-Noord woonde, kon in de Ajax-kleedkamer geweldig tekeer gaan tegen de bijna 2 meter lange Kanu. Finidi George was in Nigeria namelijk lid van een hogere clan waardoor hij het recht meende te hebben de ongelukkige Kanu (die ‘meneer’ moest zeggen tegen Finidi) af te blaffen. Nwanko Kanu verhuisde in 1996 naar Milaan om voor Internationale te gaan voetballen. In 1999 was er even sprake van dat hij terugkeerde naar Ajax. Daar speelde inmiddels zijn jongere broertje Christopher.

FC Diemen Noord voetbalt elke zondag

door Oscar Borghardt

DIEMEN – Weer of geen weer, elke zondagochtend voetbalt een groep mannen op het asfalt voetbalveld aan de Schouw in Diemen-Noord. Het is een traditie die al 15 jaar bestaat. De voetballers noemen zich FC Diemen Noord.

De groep bestaat uit tieners, twintigers, dertigers, veertigers en zelfs een vijftiger. Arnoud Gerits (55) is de nestor van de groep en voetbalt al sinds 1996 op het terrein aan de Schouw, tegenover basisschool De Duif. De mannen leven zich elke zondagochtend van 10.00 tot 12.00 uur uit. "Wij spelen nu zes tegen vijf, maar eigenlijk is vijf tegen vijf het maximum op dit veld. Als wij met meer mensen zijn wijken wij wel eens uit naar een andere plek in de buurt", aldus Arnoud, die een zeer bekende antiquair is en voorzitter van de internationale vereniging van Antiquairs (ILAB).

Coert van den Heuvel (46) is er eveneens vanaf het eerste uur bij. Hij is eigenaar van een schildersbedrijf in Diemen-Noord dat zijn naam draagt en fungeert als sponsor van de officieuze voetbalclub FC Diemen Noord: "Ik zorg voor de hesjes en de ballen en na afloop was ik de hesjes."

Het is deze zondagochtend schitterend weer om te voetballen. Het is fris, maar de zon schijnt volop. De spelers vermaken zich tijdens een partij van zes tegen vijf. De regels zijn simpel: er is geen doelman en als een speler de bal voor het eigen doel met de hand toucheert, betekent dit dat de tegenpartij een treffer aan de score kan toevoegen. Er mag gebruik worden gemaakt van de betonnen randen. Het spel heeft veel weg van zaalvoetbal. Alle spelers dragen sportschoenen, de meesten een lange trainingsbroek. Een enkeling draagt zelfs een korte broek. Rajen Budhu Lalit, ex-CDV-raadslid, is wekelijks van de partij. De supporter van Ajax draagt een fraai shirt van de Suriprifs. Een van de spelers draagt een shirt met de naam van de Engelse aanvallers Rooney op zijn rug. In tegenstelling

Een aantal spelers van FC Diemen Noord. Foto's: AAM GORHARDT

tot de aanvallers van Manchester United is deze man de rust zelve op het veld.

De spelers beschikken over een goede techniek. De bal gaat snel rond en de sleepbewegingen en andere passeerbewegingen zijn vaak mooi. Twee dingen vallen op: geen van de spelers heeft moeite om in balans te blijven en niemand valt. Verder wordt er sportief gespeeld. Na een botsing klinkt er onmiddellijk een welgemeend sorry. Twee jonge spelers onderscheiden zich. Zij zijn respectievelijk in 1994 en 1996 geboren en beschikken over veel technische bagage. Zij zijn niet lid van een voetbalclub. Toch op-

merkelijk met hun vaardigheden. Arnoud: "De meeste jongens die meedoen hebben in het verleden bij een club gevoetbald. Zij willen niet meer bij een club spelen, maar nog wel wekelijks voetballen. Wij spelen bewust sportief. Het is niet de bedoeling dat er iemand geblesseerd raakt, want morgen moeten wij allemaal weer werken."

Het is in het verleden wel eens voorgekomen dat een gastspeler van FC Diemen Noord zich niet aan de ongeschreven regels hield. De man bleef er ondanks herhaaldelijke waarschuwingen keihard ingaan. De spelers van FC Diemen Noord vreesden voor hun benen en namen

het zekere voor het onzekere: de gastspeler kon zijn bezen pakken. Coert legt met een grijns rond de mond uit dat hij wekelijks de teams

'Het is niet de bedoeling dat er iemand geblesseerd raakt'

indeelt. "Dat leidt wel eens tot kritiek, want ik zorg er voor dat ik zelf in het sterkste team speel, ha ha." FC Diemen Noord is tevreden over het veld aan de Schouw. De gemeente heeft de 'prikbosjes' ver-

wijderd, die in het verleden FC Diemen Noord en de kinderen uit de buurt die vrijwel dagelijks op het terrein voetballen vele ballen hebben gekost. Een door de gemeente geplaatst hekje zorgt ervoor dat de bal niet meer zo snel op de rijweg rolt. Wel zou FC Diemen Noord graag zien dat de gemeente een van de twee doelen repareert en voorziet van nieuwe spijlen.

Weer of geen weer, als er van de winter sneeuw op het asfalt ligt gaan de spelers van FC Diemen Noord gewoon voetballen. Alleen spelen zij dan met een oranje bal. Want die is goed zichtbaar in de sneeuw.

Elke zondag aan het Schouw: FC Diemen Noord 1

Sinds de oplevering van hun woonwijk in Diemen-Noord spelen liefhebbers van de edele voetbalsport op het voetbalveld aan de Schouw. Dit gebeurt onder de naam FC Diemen Noord 1. Weer of weer, iedere zondagochtend is er een partijtje van 10 tot 16 buurtbewoners uit alle lagen van de bevolking, jong en oud, van verschillende nationaliteiten. Coert van den Heuvel, die zelf vanaf het begin meevoetbalt, sponsort onder andere de hesjes, de ballen en de pompen om dit geweldige initiatief te ondersteunen. De laatste nieuwtjes over FC Diemen Noord 1 zijn altijd te lezen op de Facebookpagina FC Diemen Noord 1.

Enkele spelers van FC Diemen Noord duelleren om de bal.

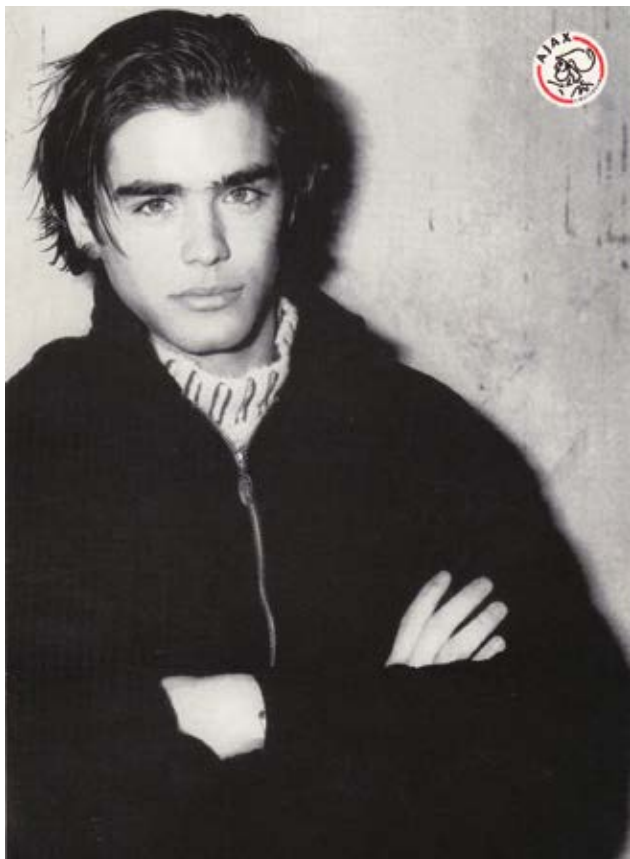
Zaakwaarnemer Frank Sedoc gaf aan dat Kanu al op zoek was naar een huis in Diemen-Noord. Maar Kanu ging naar Londen waar Arsenal sneller in actie was gekomen dan Ajax. In 2003 belde Louis van Gaal nog eens met Wenger voor Kanu, maar ook dit keer lukte het niet. In 2007 was er voor de laatste keer sprake van een mogelijke terugkeer naar Ajax en dus Diemen. Maar Ajax wilde toen niet meer.

Jari Litmanen en Babangida

Net als Kanu reed ook Jari Litmanen in de glorie-dagen van Ajax in een Corsaatje. Het leuke van Diemen was dat het dorpse af en toe een nieuwtje opleverde. Journalist Eric de Jager had in 1999 een primeur toen Jari in de Albert Heijn te Diemen een gesprek met zijn zusje haastig afkapte met de mededeling dat hij "naar Barcelona moest. Voor zaken, je weet wel." Hoewel na 1995 veel Ajacieden in navolging van Louis van Gaal naar het KNSM-eiland trokken, kozen sommigen nog steeds voor Diemen-Noord. Zoals de sympathieke Tijjani Babangida die op Schoener 37 woonde. Eén keer maakte hij de 'fout' rond twaalf uur met boodschappen thuis te komen. Precies de tijd dat de basisscholen uitgingen. Thijs van der Werff weet zich nog te herinneren dat Babangida met eindeloos geduld de foto's aan de achterkant signeerde en uitdeelde aan de groeiende groep jongetjes om hem heen.

Dani

Waar Babangida binnen en buiten het voetbalveld een vriendelijke en bedeesde indruk maakte, kwamen de scouts van Ajax na de succesjaren op een of andere manier bij 'moeilijke jongens' terecht. In 1996 kocht Ajax

Dani woonde van 1996 tot 2000 aan het Fregat in Diemen-Noord (prentbriefkaart coll. T. ten Dam)

de Portugese dokterszoon Daniel da Cruz Carvalho van West Ham United. Diemen-Noord had er meteen een attractie bij. Crujff noemde hem 'het grootste talent van Ajax'. Dani wordt echter vooral herinnerd door de meisjes die de huismeester van Dani's flat aan het Fregat af en toe tot wanhoop dreef. Keer op keer moest hij de bakvissen sommeren het portiek te verlaten. Dat was niet de enige overlast voor de burens want ook de after party's in Dani's flat waren berucht, weet zijn toenmalige collega Jan van Halst. Toen Dani met het aanhoudende burengerucht zelfs de kolommen van De Telegraaf haalde en de politie genoeg kreeg van de nachtelijke bezoeken aan Diemen-Noord vond Ajax het genoeg. Dani werd wegens zijn losbandige levensstijl uit de selectie gezet. In Diemen-Noord haalden de huismeester, de burens en de politie opgelucht adem, maar de meisjes en eigenaar Pappot van de Music Store aan de Ouddiemerlaan waren in mineur.

Brutil Hosé en Andy van der Meijde

Andy van der Meijde en Brutil Hosé maakten rond 1997 deel uit van een extreem goede Ajax jeugdlichting. Ajax leed toen echter aan de koopziekte en had geen geduld met de eigen talenten. Voor vele miljoenen kwam de ene spits na de andere: Gerald Sibon, Zlatan Ibrahimovic, Mido. Voor de van De Toekomst doorstromende spelers was weinig aandacht. Brutil Hosé: "Trainers als Morten Olsen en Jan Wouters waren alleen maar bezig met het eerste. Ze wisten niet eens wie we waren, al hadden we een contract voor vijf jaar." Toen Hosé, na een periode in het warme gastgezin van de ouders van Michael Reiziger, in Diemen-Noord kwam wonen, kon hij de vrijheid niet aan. Feestjes, drank en vrouwen bepaalden zijn leven. Voordat hij naar de Arena reed, ging hij snel nog even langs bij McDonalds.

Andy van der Meijde had het geluk dat zijn moeder mee-verhuisde naar Diemen. Het werd geen Diemen-Noord. Ajax bracht het financieel beperkte eenoudergezinnetje via Verwelius onder in een flatje in het centrum, aan de Prinses Beatrixlaan. Door zijn boek is het levensverhaal van Andy bekend. Veel Diemenaren herinneren zich het

De Ajax- fan Strumphler Tideman

Hans Strumphler Tideman, van 1956 tot 1984 burgemeester van Diemen, bezocht graag de wedstrijden van Ajax aan de Middenweg. Op 20 maart 1977 beleefde hij daar zijn finest hour bij Ajax-Twente, toen hij vanwege het 751-jarig bestaan van Diemen de wedstrijd in een kleurig middeleeuwse kostuum bezocht. "HALLO HALLO", had de tot in Diemen galmende stem van de stadionspeaker geklonken: "Een speciaal welkom voor het College van Burgemeester en Wethouders van onze buurgemeente Diemen." Strumphler Tideman glom van trots. En onder de borrel herhaalde hij het nog maar eens tegen het Ajax-bestuur: "U kunt altijd op me rekenen als u een woning nodig heeft voor een speler." Maar het Ajax-bestuur regelde dat steeds gewoon met een makelaar; daar was geen burgemeester voor nodig.

grappige ventje dat met zijn blonde Diana, de dochter van de bloemist, breeduit door het winkelcentrum liep, links en rechts de mensen groetend. Wel kwam Andy regelmatig aan het Schouw in Diemen-Noord. Om met teamgenoot Zlatan Ibrahimovic te spelen op de Xbox: 'Evolution' en 'Call of Duty'.

Zlatan Ibrahimovic

De jonge Zweed was in 2001 in Diemen-Noord komen wonen. "Ze zorgen goed voor me. Ik ga samen met mijn vriendin in Diemen wonen. Dat is een wat kleinere stad, maar wel dichtbij Amsterdam en dichtbij het stadion," had hij vooraf tegen de Zweedse pers gezegd. Van de theatrale biografie van Zlatan weten we wat 'de jongen van de straat' daar achteraf van vond. Ajax had al eerder laten zien geen idee te hebben van begeleiding. De voor miljoenen aangekochte jongen van 19 was in een vrijwel leeg huis neergezet. Alleen een koelkast en een bed, maar verder geen meubels. Geen cent in zijn zak en nog zonder vriendin maar wel zijn meegebrachte Mercedes SL 55 voor de deur. "Hongerig en platzak" liet zijn nieuwe vriend Maxwell hem een maand logeren in Ouderkerk aan de Amstel. Jaren later moet op een zondagavond voor de deur van Zlatans rijtjeshuis aan het Schouw een luidruchtig twistgesprek hebben plaatsgevonden tussen Zlatan en zijn zaakwaarnemer Mino Raiola. Aan het geschreeuw kwam een einde toen Raiola uitriep: "Ga dan naar Turijn!" Zlatan viel stil: "Juventus?" De rest is geschiedenis. Zlatan werd daags erna gepresenteerd in Turijn. Hij is nooit meer teruggeweest in zijn rijtjeshuis in Diemen-Noord. Raiola mocht zijn spullen ophalen. Hoofdschuddend zette die boven in de slaapkamer de Xbox uit. Zlatan had het apparaat laten snorren toen hij drie weken daarvoor halsoverkop het huis het verlaten om naar Italië te vliegen.

Zlatan Ibrahimovic woonde van 2001 tot 2004 in Diemen-Noord (prentbriefkaart coll. T. ten Dam).

De Blindjes

Bijna alle in Diemen-Noord wonende Ajacieden waren passanten; Danny Blind – "onze eminente aanvoerder. Met nummer 3" – is de meest honkvaste. Inmiddels meer dan 25 jaar Diemenaar, met vrouw en kinderen geworteld in het Diemense. Niet alleen een beroemd voetballer, maar waar het kon ook betrokken en nooit te beroerd om iets voor de samenleving te doen. Zo verzorgde hij tijdens de Straat-speeldag in 2003 een clinic in Diemen-Noord met wethouder van Grondzaken en Welzijn, Steven Dijk. Steven Dijk: "Per ongeluk ging er een bal tegen een raam. Een boze buurvrouw knalde de gordijnen opzij en wilde net de kwajongens toespreken toen zij bijna flauw viel omdat de kwajongens een topvoetballer en een wethouder bleken te zijn."

Vader Danny Blind leest in mei 1999 voor in peuterspeelzaal 't Kloddertje in Diemen-Noord (Foto G. Hols).

En in mei 1999 zat vader Danny drie dagen na zijn afscheid van een volle Arena op een kinderkruike als voorleesvader in peuterspeelzaal 't Kloddertje.

Zo vader zo zoon

Zoon Daley en dochters Zola en Frenkie groeiden op in Diemen-Noord. Met een voetballende vader kon de liefde voor de bal niet uitblijven. Daley vond in Diemen-Noord de ruimte voor de gewone potjes straatvoetbal. In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw was het straatvoetbal immens populair in de straten van Amsterdam waar de auto's het nog niet voor het zeggen hadden. Het enige gevaar kwam meestal van een in elke buurt wel aanwezige boze buurvrouw en haar man die de politie belden of in het slechtste geval dreigden de bal met een mes in stukken te snijden. Niets daarvan in Diemen-Noord waar de straat voor Daley en zijn buurtvriendjes het decor was voor het bijna uitgestorven straatvoetbal.

Straatvoetbal belangrijk

Daley gaf later aan dat het potje straatvoetbal zelfs een belangrijke factor is geweest in zijn ontwikkeling. Daley: "Ik heb heel veel voor de deur gevoetbald met mijn buurjongen Tom Overtoom die tegenwoordig bij Volendam speelt. We voetbalden altijd tegen oudere jongens waardoor ik krachtiger werd. Op straat voetballen is ook heel erg goed voor je techniek. Bovendien ben je op straat veel vrijer dan bij je club. Bij Ajax is de discipline heel belangrijk terwijl

Tom Overtoom

Tom Overtoom was in Diemen-Noord buurjongen van Daley Blind. Samen voetbalden ze veel op straat. Tom Overtoom begon zijn carrière op het veld bij R.K.S.V. De Meer, de club waar zijn vader had gevoetbald en zijn moeder had gehandbald. Tom ging daarna naar SV Diemen waar hij in 1999 werd gescout door Ajax. Daar voetbalde Daley, na zijn eerste club AFC, inmiddels al een aantal jaren. Tom begon in de E2 en doorliep de hele jeugdopleiding van Ajax. In februari 2009 tekende hij een contract bij Ajax. Hij werd even verhuurd aan Haarlem, maar keerde terug bij Ajax. In 2011 voetbalde Tom bij Sparta Rotterdam en een jaar later bij Veendam. Sinds 2013 is Tom Overtoom, het voormalig straatvoetballertje uit Diemen-Noord, een zeer gewaardeerde middenvelder bij Volendam.

Tom Overtoom (afb. Voetbalinfo.nl).

je op straat lekker vrijuit kunt voetballen. Je doet je acties zonder na te denken. Ik denk dat die combinatie tussen voetballen bij Ajax en op straat in Diemen-Noord goed is geweest voor mijn ontwikkeling. Ik heb aan het voetballen op straat altijd heel veel plezier beleefd. Tot drie jaar geleden voetbalde ik nog steeds regelmatig voor de deur op straat."

Twee kanten

Roem in de voetbalwereld kent twee kanten. Vader en zoon Blind weten alles van het opportunisme in het wereldje. Danny: "Ajax is mijn club. Maar als mensen niet het fatsoen kunnen opbrengen om na een dienstverband van 26 jaar face- to-face tekst en uitleg te geven, dan zegt dat genoeg." Daley begon met voetballen bij AFC. Twee jaar later werd hij gevraagd door Ajax. "Ik wilde op dat moment eigenlijk niet naar een andere club. Ik weet nog dat ik dat tegen mijn moeder zei. Ik had een heel leuk team bij AFC en wilde bij mijn vriendjes blijven. Met sommige jongens heb ik nu nog steeds contact. Maar goed, Ajax kun je natuurlijk niet weigeren." Ook Daley leerde de keerzijde van de medaille kennen. In 2012 werd hij publiekelijk gegeseld in een volle Arena, evenals op de Facebookpagina van Ajax. Je had er maar mee te dealen als vader en als moeder. Yvonne Blind kon soms haar tranen niet bedwingen voor de televisie. Een paar maanden geleden verliet Daley Blind Ajax. Op handen gedragen. Een sterke jongen, afkomstig uit een goed gezin met ouders die begrijpen dat de wispelturige voetbalwereld geeft en neemt. Danny Blind bezoekt nog vaak de Ajax-wedstrijden in de Arena. Op uitnodiging in de skybox van Bert Verwelius, de bouwondernemer van Diemen-Noord.

Met dank aan Oscar Borghardt,
Steven Dijk, Karin van den Heuvel en Margot van der Werff.

Bronnen

Borghardt, Oscar, FC Diemen Noord voetbalt elke zondag. In: *Diemer Nieuws*, 20 oktober, 2011, p.11.
Ibrahimovic, Zlatan en David Lagercrantz, *Ik, Zlatan*, (Amsterdam 2011).
Hal, Sander van, *De Borman Babes, vijf jaar later* (Hard Gras, 89, april 2003).
Kok, Auke, *Tussen Godenzonen, een jaar lang Ajax* (Amsterdam 2013).
Meijde, Andy van der en Thijs Slegers, *Geen genade*, (Gouda 2012).
VI-voetbal, *Het enige internationale voetbalnaslagwerk*, (Amsterdam, 1985).
<http://www.ajaxshowtime.com/bijzaken-en-geruchten/5909/-kanu-wilde-rijkaard-rol-ervullen-.html>
<http://www.ajaxshowtime.com/voetbalnieuws/75671/kanu-.html>, geraadpleegd op 15 november 2014
http://www.arko.nl/asm/amsterdam-2014/original/sportief_amsterdam.pdf, geraadpleegd op 15 november 2014
<http://www.denieuwsjager.nl/post/33086255063/litmaaaanen>, geraadpleegd op 2 oktober 2014.
<http://www.nrc.nl/handelsblad/van/1999/januari/15/kanu-akkoord-met-arsenal->, geraadpleegd op 15 november 2014
<http://www.fcvolendam.nl/nieuws/item/overtoom/>, geraadpleegd op 15 november 2014

De succesvolle Ajax-selectie van 1995 bestond uit zeer veel inwoners van Diemen-Noord. (prentbriefkaart coll. T. ten Dam).

Vijf Diemen-Noorderlingen zijn blij met de wereldbeker in Tokyo: Danny Blind, Michael Reiziger, Edgar Davids, Nwanko Kanu en Finidi George. Martijn Reuser is getuige (prentbriefkaart coll. T. ten Dam).

NA 25 JAAR WEER SAMEN IN ÉÉN GEBOUW OP DEZELFDE PLEK

Herman Hogenaar

Als geboren en getogen Diemenaar heb ik Diemen groter zien worden. Eerst de bouw in Diemen-Centrum, toen Diemen-Zuid en natuurlijk ook de bouw in Diemen-Noord. Diemen-Noord ligt in de Diempolder en was van oorsprong een agrarisch gebied en had van 1959 tot 1973 een industriële bestemming. Maar daar is nooit iets van terecht gekomen.

Scholen

In de jaren '80 van de vorige eeuw werd bepaald dat Diemen-Noord een woongebied werd. In de eerste fase zouden er 1000 woningen gebouwd gaan worden, voordat begonnen zou worden aan fase twee. Er moesten dus ook scholen komen. Zoals het in ambtelijke taal heet, vroegen zowel het openbaar als het oecumenisch basisonderwijs via "het overzicht van vermeerdering huisvesting een permanente huisvesting voor hun scholen aan." Respektievelijk betrof het een 5- en een 4-klassige school. Het uitgangspunt was dat er in de eerste fase één groot schoolgebouw zou komen voor in totaal 9 groepen, te openen per 1 januari 1990.

Noodlocatie

Maar er bleken nog wat bouwtechnische strubbelingen te zijn om de school te bouwen. Zo was de grond niet genoeg ingeklonken en moesten er extra voorzieningen getroffen worden voor de aanleg van gas, elektra, water en riolering. De school kwam namelijk op een plek te staan waar nog geen voorzieningen waren getroffen, omdat de bouw van de huizen op een andere plek was gepland.

De bouw van de school werd dus uitgesteld totdat de laatste woningbouw in de buurt van de nieuw te bouwen school kwam. Omdat het onderwijs echter wel moest starten, kwam er een noodlocatie aan de Rietzangerweg nr. 2 en 4 aan de noordkant van de begraafplaats 'Gedenk te sterven'. Er werden vier lokalen neergezet en twee extra lokalen bleven in de reserve voor als er uitbreiding nodig was.

De eerste noodschool van De Duif en 't Palet aan de Rietzangerweg in 1989 (foto H. Hogenaar).

Groei

Zo werd er gestart in één school met openbaar en bijzonder onderwijs. Op 22 augustus 1989 gingen de deuren open voor de twee directeuren Virginia Mouw en Lidy de Rijk en vier kinderen. De scholen groeiden wel snel door de oplevering van nieuwe huizen, waar jonge gezinnen in kwamen te wonen. Natuurlijk werd er in de noodlocatie veel samen gewerkt tussen de beide scholen 't Palet en De Duif.

Ze gingen bijvoorbeeld samen de nieuwbouwwijk in om naar de woningbouw te kijken. De leerlingen konden dan zien waar ze kwamen te wonen.

Ook werd aanschouwelijk geschiedenis onderwijs gegeven: samen naar de begraafplaats Gedenk te Sterven waar dan over het verleden van Diemen verteld werd. Maar dit uitje kwam op een reprimande van een van de ouders te staan: "Een kerkhof is geen bezienswaardigheid."

Feesten

Toen fase 1 bijna voltooid was, kon de bouw van een permanente school starten. Op 2 oktober 1991 kon het nieuwe schoolgebouw aan de Rietgors 4 in gebruik genomen worden. Ook dit nieuwe gebouw gaf onderdak aan zowel 't Palet als De Duif. Bovendien kwam er een peuterspeelzaal bij: 't Kloddertje. Door de groei van de scholen werd er een noodlocatie bij gebouwd.

Zoveel mogelijk feesten werden samen georganiseerd. Sinterklaas en de sportdag, maar de Kerstviering was toch wat anders. In de lokalen van 't Palet stonden de kerstbomen en kerstmannen; in de andere gang bij

De bouw van 't Palet aan de Rietgors in het voorjaar van 1991 (foto H. Hogenaar).

De Duif stonden de kerststalletjes. Maar er vond een bijzondere overdracht plaats. Een van de leerkrachten van 't Palet durfde het zelfs een stalletje bij haar onder de kerstboom te zetten. Dat leverde wel wat discussie op, maar het kwam allemaal weer goed.

De Duif naar Schouw

Ondertussen was ook fase 2 van de woningbouw gestart, waardoor er begonnen kon worden met de bouw van een school voor De Duif. In augustus 1993 opende de school op de Schouw haar deuren. In dit gebouw was ook onderdak voor de peuterspeelzaal De Tuimelaar. De Tuimelaar was in 1991 gestart in de Marijkeschool en zou dan als tweede peuterspeelzaal naar Diemen-Noord gaan.

De oplevering van nieuwe huizen met veel jonge gezinnen in Diemen-Noord zorgde voor een toestroom van leerlingen op beide scholen. Klassen moesten regelmatig aangepast worden: van combinatiegroepen naar gewone groepen en weer andersom. Er zaten leerlingen in de aula en op het laatst ook in de speellokalen. De scholen zaten 'bomvol', maar voor een uitbreiding moesten de scholen eerst voldoen aan een wettelijke eis die uitging van het totaal aantal leerlingen dat daadwerkelijk op school aanwezig en ingeschreven was.

Het gebouw van De Duif aan de Schouw is in 1993 bijna klaar voor gebruik (foto H. Hogenaar).

Hectiek

Het waren hectische jaren voor leerlingen, ouders en leerkrachten. Op beide scholen groeide niet alleen het aantal leerlingen, maar ook het aantal leerkrachten. In 1995 waren de scholen te klein en werden bij beide scholen noodlocaties neergezet.

Maar de 'rust' was nog niet in aantocht. Een kinderrijke buurt, geen ruimte meer om bij de scholen uitbreiding van extra lokalen te bouwen dus op zoek naar een andere plek. Gekozen werd voor Rietzangerweg 2 en 4 om daar voor beide scholen gezamenlijk één noodlocatie neer te zetten. Zo waren we weer terug bij de start van 1989: op dezelfde plek en weer samen (de bovenbouw van de scholen) in één gebouw.

Plezierig

Al snel bleek dat het werken op deze locatie heel plezierig was. Er werden weer veel dingen samen gedaan. Je kon wel zeggen dat het één school was in plaats van twee aparte scholen van de bovenbouw van 't Palet en De Duif.

De scholen hadden ook een 'wijkfunctie'. Er werden koffieochtenden voor de ouders georganiseerd waar uitleg gegeven werd over het onderwijs op school, de ministeriële regelingen en over het verdere verloop van het onderwijs. Een mooi terugkerend evenement bij De Duif was het najaarsfeest. Dit was klein begonnen, maar het werd steeds groter. Een week voor het Diemer Festijn begon, werd het najaarsfeest op het speelplein en op het voetbalveldje georganiseerd. Diemen-Noord werd al in de stemming gebracht voor het grote feest in Diemen Centrum.

Bodyguard

Komische momenten waren er natuurlijk in overvloed: afstemming met Sinterklaas, zodat er niet allerlei hulp-sinterklazen elkaar in Diemen-Noord op de scholen en peuterspeelzalen in de weg liepen; de Sint en de Pieten tijdens windkracht 6 met een hijskraan van het schooldak afhalen; een leerling onder begeleiding van een bodyguard (dit was de leukste dag van zijn werk) op schoolreis; plotseling een bus met allemaal Japanners voor de school die ontzettend graag het gebouw van binnen willen zien omdat zij op een onderwijs-excursie door Europa maakten.

De eerste heipalen die in de zomer van 1994 voor de bouw van noodlokalen bij 't Palet de grond in gingen. (foto J. Haag)

Het team van De Duif in de kookstudio (foto H. Hogenaar).

De brede school Noorderbreedte met de ingang op de Vogelweg (foto J. Haag).

Nieuwe school

Op een gegeven moment bleek dat de gebouwen van 't Palet en De Duif aan groot onderhoud toe waren. De gebreken waren zodanig dat de kosten van een renovatie fors zouden uitvallen. Voeg daarbij dat de scholen niet gebouwd voor het toekomstige onderwijs en ook te klein waren geworden. Ook de noodgebouwen moesten weg. In 2002 waren de directeuren Alan Bains en Herman Hogenaar het met elkaar eens dat het onzin was om twee nieuwe scholen te bouwen. Kwalitatief hoog, goed, aantrekkelijk en toekomst gericht onderwijs waren belangrijk voor de wijk. Dat kon alleen tot stand komen door de handen ineen te slaan en door samen te werken in één gebouw aan één onderwijsconcept. Vanuit het verleden wisten we al dat samen werken geen probleem zou zijn.

Vogelweg

Voor veel mensen was dit toch wel een verandering van gedachten. Openbaar onderwijs samen met oecumenisch onderwijs in één gebouw en door elkaar heen. Onderzoek en het bezoeken van veel brede scholen in Nederland en het buitenland leverde veel informatie op waardoor de plannen langzamerhand duidelijker en concreter werden. Dit heeft geleid tot een schitterend gebouw aan... jawel, de Tureluurweg met de ingang aan de Vogelweg 4.

Een groot en ruim gebouw met leerpleinen en daarom heen de instructielokalen. Ook de twee peuterspeelzalen zitten in het gebouw en op korte afstand ernaast zit het kinderdagverblijf De Kinderkorf. De instructielokalen zijn met opzet ook kleiner dan gewone klaslokalen. Hier worden de kinderen 's ochtends ontvangen in de kring. Daarna krijgen kleinere groepen de instructie, terwijl de andere leerlingen zelfstandig aan het werk zijn op het leerplein. Door de inrichting van het gebouw heb je niet het idee dat er zoveel kinderen aanwezig zijn.

Opening Noorderbreedte

Op 10 oktober 2014 werd de brede school Noorderbreedte officieel geopend. De kinderen waren in augustus al in de school begonnen. De directie, Frans Verstraten (directeur) en Peggy Tholen (adjunct-directeur) zijn trots op zo'n mooi gebouw waarin zij de kinderen dat onderwijs willen en kunnen geven waar ze recht op hebben. Frans Verstraten haalde het in zijn speech nog even aan: "Zo zijn we na 25 jaar eindelijk weer samen in één gebouw op dezelfde plek als tijdens de start in 1989."

Klasfoto met Tino Cox (Basisschool De Duif), 1997/1998. Op de achterste rij v.l.n.r.: Rochene, Suzanne, Tanja, Andor, Wolf, Nicky, Luca, Mauro, Jessica, Christiaan; op de tweede rij: Roxanne, juf Marianne, Andrea, Jan, Tino, Fabian, Saskia, Fenny, Rajni; En vooraan: Barbara, Casper, Melany, Shireen, Stephanie, Manisha, Marjolein (foto schoolfotograaf Peter Slabbers).

HOE HET WAS OM IN DIEMEN-NOORD OP TE GROEIEN

Over het algemeen heb ik positieve herinneringen aan Diemen als plaats om op te groeien. Wij woonden in Diemen-Noord, op een afstand van ongeveer 200 meter van de A10. Voor mijn gevoel was de jeugd alom vertegenwoordigd in de straten, zodat er altijd wel ergens iets te doen of te spelen was. We speelden vaak in de Omloop, op de speelvelden bij de Duif en op het destijds braakliggende stuk land naast de kinderkorf (Bonte Kraai) wat vroeger het noodgebouw van de Duif was. Een paar dingen zijn me in het bijzonder bijgebleven. Een daarvan speelde zich af op een koude winteravond eind jaren '90 (er lag sneeuw). Zoals altijd wanneer er sneeuw lag, gingen we op pad om elkaar te bekogelen. We liepen langs een huis waar het badkamerraampje open stond - hier woonden vrienden van ons. In de veronderstelling dat ik toch niets zou raken, gooide ik de sneeuwbal richting het raam. En ja hoor, direct naar binnen. Nu zou dat normaal niet noemenswaardig zijn, ware het niet dat de badkamer op dat moment gebruikt werd om te douchen. En volgde hard gegil en daarna gelach, maar we zijn toch maar snel doorgelopen - ik natuurlijk ook een beetje trots. Na een kwartier rondgelopen te hebben zagen we uit het donker een gestalte aan komen lopen. Dit bleek de vader te zijn die de kou in de badkamer niet heel erg kon waarderden. Hij zei dat we moesten oppassen met die sneeuwballen of anders "kregen we een dreun en dat wilden we toch ook niet?" Duidelijke taal, dat huis hebben we de volgende keer dus overgeslagen.

Tino Cox

Er was weinig spannends in Diemen-Noord, maar je kon je er toch best vermaken met je vrienden. IK denk met plezier terug aan mijn tijd op de basisschool, 't Palet, met Ozan, Tino, Louis, Youri en anderen. Velen hadden familie die uit het buitenland kwamen; Turkije, Suriname, China, etc. Het was erg leuk om bij hen thuis langs te gaan, maar uiteraard waren we vaak gewoon buiten aan het spelen. Een potje voetballen kon je prima doen op het schoolplein, op straat of op het grasveld van de Omloop. Ondanks het feit dat Diemen-Noord misschien een beetje saai was, heb ik goede herinneringen aan die tijd.

Arjen Haag

Groep 8 van Basisschool 't Palet in 1997. Op de achterste rij v.l.n.r.: Sjraadj, Matthys, Robin, Richard Taphoorn, Sofie, Nikky, Chris, Ozan Özkan, Jill en Leonie Texier; op de tweede rij: Robin, Juf Marijke de Lange, Danny, Daniëlle, Roy, Tino, Karuna, Myrthe, Youri en Floortje; en vooraan Arjen, Eefje en Mandy. Klasgenoot Louis kon helaas niet aanwezig zijn (foto schoolfotograaf Peter Slabbers).

HET BEGON MET EEN HOUTEN NOODWINKEL

Jaap Haag

In 1990 ging Winkelcentrum Diemen-Noord van start. De wijk was nog volop in aanbouw. Bij de winkeliers kwam je dezelfde pioniersgeest tegen, die onder de eerste bewoners leefde. Zij deden eerst nog hun boodschappen in een houten noodwinkel van de firma Groenwoud, vlak bij Oud-Diemen en schuin tegenover de noodschool die daar toen ook nog stond. Op een nog onbebouwde zandvlakte.

Winkelen en elkaar ontmoeten

Het had wel wat, die noodvoorzieningen. Brood werd door een bakker ook nog in een garage naast het huis verkocht. Maar het was natuurlijk wel behelpen en daar kwam een einde aan, toen het winkelcentrum aan het nieuwe Gruttoplein zijn deuren opende. Voor velen in de wijk was en is het méér dan een winkelcentrum. Het was ook een ontmoetingsplek en dat is het nog steeds. Voor de één vooral bij de tabaksshop, de bloemist, de slager, de modezaak of de kapsalon, voor de ander bij de groenteboer, de kleermaker, de supermarkt, de bakker, de nieuwe apparatenzaak of de viskar. En dan had je nog de slijterij van de half-Noorse George en drogisterij Stip met Gina van Waard, maar die winkels zijn er helaas niet meer, net als de kaasboer. Andere winkels veranderden van eigenaar of naam. De huidige Jumbo b.v. begon als Groenwoud en werd later een Super de Boer.

Kort bestek

Het is geen groot winkelcentrum, maar het is functioneel én gezellig. De verschillende winkels hebben allemaal hun eigen geschiedenis en de winkeliers hun eigen persoonlijke achtergrond. Het zou interessant zijn daar nog eens uitvoeriger bij stil te staan, maar daarvoor ontbreekt in

Bijna klaar: het winkelcentrum Diemen-Noord in 1990, terwijl de straatmakers de laatste hand leggen aan het Gruttoplein (foto website Winkelcentrum Diemen-Noord).

dit tijdschrift helaas de ruimte. We moeten ons daarom beperken tot een schetsmatige impressie en omdat we de winkels niet ieder afzonderlijk voor het voetlicht kunnen halen, zullen we alle bij de Winkeliersvereniging aangesloten winkels met hun logo en een korte karakterisering de revue laten passeren.

Batwoman is een modezaak die al ruim 20 jaar bestaat. Batwoman heeft kwaliteitskleding voor zelfbewuste (zaken) vrouwen die zich variërend casual of dressed-up kleden. Mode, of liever: fashion, voor een vrouw die sensueel en verfijnd, ultramodern, hedendaags, beslist en ironisch zelfverzekerd is. "Een vrouw die nooit minder is dan uniek", aldus Laura Cousin.

"Er waait een frisse wind door Diemen-Noord." Met die slagzin begonnen Kees en Sylvia Bon op 1 mei 2001 hun bloemenwinkel Bonfleur. Naast onze bloemen en planten verkopen we cadeau-artikelen. We proberen elke bloem, plant en ieder cadeau aan te passen aan het wisselende seizoen.

"Hey Ahmet, sta je in de keuken?" wordt er wel eens geroepen door de winkel. Mijn vaste klanten weten dat ik altijd klaar sta om naar hun verhaal te luisteren of om groenten en fruit, die zij 's avonds in hun gerechten verwerken, alvast klaar te snijden.

Ondernemer Michel Cincil: "Wij zijn reuzetrots op de winkel. Supermarkt Jumbo Diemen op het Gruttoplein heeft een ruim assortiment, lage prijzen en onze medewerkers beschikken allemaal over het Zeven Zekerheden certificaat.

Michel en Miriam Schöningh zijn ambachtelijke slagers, die veel dingen zelf maken: "Ons bedrijf bestaat sinds 25 november 2009 en we verkopen ook steeds meer duurzaam vlees, zoals van scharrelkippen en van koeien van een vaste boer in Twente. Deze koeien leven in gebieden van Staatsbosbeheer".

Een ouderwetse, ambachtelijke kleermaker maar met een moderne uitstraling. Voor het vakkundig repareren en verstellen van alle kleding, maar ook van tassen, tenten, leer en suède. Plus een stomerij en textielreinigingsservice.

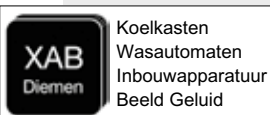
De kapsalon in Diemen-Noord bestaat al sinds de opening van het centrum in augustus 1990. Geleid door Margaret Meijer, eerst als filiaalhoudster, toen mede-eigenaar en nu eigenaar. Vakmanschap, service, klantvriendelijkheid en een goede teamgeest in de salon, dat is waar Margaret voor staat.

Robbert van Daatselaar nam op 1 maart 2011 de tabakswinkel Techador Gamble over. Een winkel met een uitgebreid assortiment rookwaren, tijdschriften en wenskaarten in een gemoedelijk winkelcentrum. "Maar u kunt hier ook terecht om uw OV-chipkaart op te laden, voor uw krantje, telefoonkaarten, schrijfwaren, kleine speelgoedartikelen, feestartikelen en andere seizoenartikelen".

Volendam in Diemen! Op elke donderdag en zaterdag staan Jeroen en Grace Veerman met hun kraam in winkelcentrum Diemen-Noord, tegenover de bloemenwinkel, met een gevarieerd assortiment vis om uw viswensen te vervullen. Wie de haring proeft, weet dat hier kwaliteit geboden wordt.

Voor velen in Diemen bekende gezichten, die alles weten van keukenapparatuur, wasautomaten, koelkasten, radio en TV, stofzuigers en andere apparaten.

En dan is nog **De lekkere dingen bakker**, maar daarvan was nog geen logo beschikbaar.

Bij de ingang van het winkelcentrum wuiven de planten en bloemen van Bonfleur de bezoeker toe (foto J. Haag).

Groente en fruit op maat, maar ook altijd een praatje bij Ahmet Bozmaz, sinds 2004 in Diemen-Noord (foto J. Haag).

De ruime overdekte winkelstraat van Winkelcentrum Diemen-Noord (foto J. Haag).

Uitreiking van de 2de Ster Keurmerk Veilig Ondernemen aan de bij het winkelcentrum aangesloten ondernemers uit handen van burgemeester Amy Koopmanschap en Rob Smeele, adviseur van het Hoofdbedrijfschap Detailhandel op 12 mei 2011 (foto website Winkelcentrum Diemen-Noord).

Het boerenland werd een buitenwijk

GROEN DIEMEN-NOORD

Berend de Vries

Eind jaren '70 fietste ik regelmatig vanuit de Watergraafsmeer door het groen en langs vredige boerderijen aan de Ouddiemerlaan naar de studentenflats in Diemen, om daar studentendingen te doen. Ach, ik was een kind en wist niet beter dan dat dit nooit voorbij zou gaan... Een paar jaar later werd op het hele gebied drie meter Noordzeezand gestort.

De oude populieren langs de Ouddiemerlaan overleefden de zandophogingen in Diemen-Noord en de daardoor veranderde waterhuishouding niet. Ze zagen er in augustus 1989 al herfstig uit. Links op de foto Oud-Diemen, rechts de nieuw gebouwde huizen aan de Vergulden Wagen (foto W. Verbree).

Aan de oostzijde van de wijk is het vroegere veenweidegebied herkenbaar gebleven. Van de min of meer haaks op de dijk van de Diem staande sloot gaat de geschiedenis ongetwijfeld terug tot de ontginning eind 11de eeuw (foto J. Haag).

De Omloop vóór de renovatie in 2013-2014, toen watergangen werden uitgebaggerd, natuurvriendelijke oevers aangelegd of opgeknapt en veel bomen gepland. Daarvoor werden uitsluitend Nederlandse en in Nederland gekweekte soorten gebruikt (foto J. Haag).

Niet het hele gebied

Diemen-Noord was lange tijd een veenweidegebied rondom de woonkern van Oud-Diemen. Het, tot wel bijna 30 meter diepe, veen zorgde voor een slappe en natte bodem, die alleen voor veeteelt geschikt was. Diemen-Noord maakt deel uit van de Diemerpolder. Alleen door dijken en zorgvuldige bemaling blijft het er min of meer droog. Toen besloten was dat er gebouwd ging worden was het duidelijk dat de toekomstige woongebieden flink opgehoogd moesten worden en dat de slappe bodem altijd een probleem zou blijven. De oplossing werd gezocht in een heleboel zand en flinke heipalen. Maar niet alles werd opgehoogd. Langs de Diem en in de 'hoek' van de A1 en de A10 hoefde geen zand te worden opgespoten. Hier konden groene recreatiegebieden komen.

Sober en doelmatig

De nieuwe wijk werd opgezet en ingericht volgens de ideeën van de 80'er jaren: 'sober en doelmatig'. Met ecologie werd geen rekening gehouden. Natuur in de wijk was niet belangrijk. De watergangen werden strak getrokken en voorzien van een stevige houten beschoeiing. De bomen moesten er een beetje leuk uit zien, overleven tussen de stoeptegels, geen beesten aantrekken en vooral weinig onderhoud vergen. Ook moesten ze tenminste één keer opgegraven en herplant kunnen worden, want ophoging van de wijk binnen een aantal jaar werd voorzien. De keuze viel dan ook op soorten, die niet snel last kregen van ziekten of parasieten en die niet te snel groeiden. Zoals de Smalle Hollandse iep (*Ulmus x 'lobel'*), die resistent is tegen de iepenziekte en de els *Alnus x spaethii*.

Groene kamers en gangen

Hoewel in 2007, bij het opstellen van de Natuurwaardenkaart, de natuurwaarde van Diemen-Noord als niet heel hoog werd aangemerkt, was er opvallend genoeg wél sprake van een relatief grote biodiversiteit. De stukken natuur zorgden, en zorgen nog altijd, voor 'kamers' waar veel soorten zich kunnen handhaven en via 'gangen' (groene verbindingstroken) kunnen migreren naar andere gebieden. De belangrijkste zijn het gebied langs het vroegere veenriviertje de Diem en het stuk in de 'hoek' van de A1 en de A10, dat de naam De Omloop kreeg. Daar kwam zelfs een vossenfamilie te wonen.

De Omloop

Vanaf het begin was het plan om in De Omloop water vast te houden. Dammetjes werden op slimme plekken geslagen en het oude slotenpatroon werd behouden en hersteld. Er werden speelvoorzieningen gemaakt waarbij de slootjes een belangrijke rol speelden. Gekke bruggetjes en zigzag slootjes maakten het gebied spannender. Er werden natuurlijke oevers aangelegd en voor de beplanting werden uitsluitend inheemse soorten gebruikt. Zo kwam er een berkenbosje, elzenbosje en groepjes wilgen. Het wandel- en speelgebied zag er snel uit als een lappendeken van stukjes Hollands landschap.

Begrazing

Om het karakter van Diemen-Noord als voormalig veeteeltgebied recht te doen werd een deel van De Omloop ingericht voor koeien. Omdat er geen boer met koeien meer beschikbaar was werden Galloways gehuurd. Deze zijn vriendelijk, ietwat schuw en hoornloos en pasten dus prima in een wijk waar veel jonge gezinnen verwacht werden. Galloway koeien hebben bij het kalveren geen veearts nodig. Dit leidde tot telefoontjes aan de gemeente van buurtbewoners die bezorgd waren wanneer een koe beviel en er plots een kalf in de wei lag. Het is allemaal goed gegaan. Alleen de stier bleek een eigen mening te hebben over zijn leefomgeving en moest zo nu en dan uit de woonwijk gehaald worden.

Ecologie in de wijk

De ontwikkeling van de ecologie van Diemen-Noord is nooit systematisch onderzocht. Er zijn wel een paar trends en die heeft iedere bewoner kunnen volgen. In de begintijd kwamen er nog altijd veel weidevogels, zoals kibbelende scholeksters of door de straat scherende kieviets. Maar die verdwenen snel. Er kwamen flink wat zangvogels voor terug. In de periode van ongeveer 1995 tot 2010 scharrelde er veel mussen, spreuwen, mezen, heggenmussen en merels in de meest nog groene tuintjes. Met in de winter het roodborstje en het winterkoninkje, vaak aangevuld door trekvogels als de koperwiek. In het begin van deze eeuw kwamen daar nog de Turkse tortel en de houtduif bij, evenals de ekster. De bomen werden groter en boden nestgelegenheid voor grotere vogelsoorten. Maar door het bestraten van veel tuintjes is het aantal kleine zangvogels sterk afgenomen terwijl de aantallen kauwtjes en eksters sterk groeiden. Wellicht is dit een 'natuurlijke' ontwikkeling in een nieuwbouwwijk.

Nieuwkomers

In het begin van de eeuw kwam ook de halsbandparkiet in onze wijk wonen. Deze, uit tropisch Afrika en Azië afkomstige vogel, had zich in 1976 gevestigd in het Amsterdamse Vondelpark, waarschijnlijk na te zijn vrijgelaten door een liefhebber. Van daaruit heeft het dier zich verder verspreid. Wie 's winters vogels voert herkent de parkieten, die als overmaatse koolmezen aan de pindasnoeren

Hollands landschap in de 'nieuwe natuur' van De Omloop. 's Winters kan hier heerlijk geschaatst worden (foto J. Haag).

Ook kleine groene tuinen houden de wijk leefbaar voor vogels, bijen en allerlei andere diersoorten (foto J. Haag).

hangen. Tevens doen ze zich te goed aan de zaden van de vleugelnoot, een in Diemen-Noord aangeplante boomsoort, die van nature in de Kaukasus en China voor komt. Te herkennen aan een groot geveerd blad en lange snoeren vruchtjes. Inheemse dieren lusten ze niet, maar halsbandparkieten zie je regelmatig vleugelnootjes 'uit het vuistje' eten. Aan de sterke toename van hun aantal lijkt een einde te zijn gekomen sinds de havik ze als prooi heeft ontdekt. Met vreemde soorten ontstaat nieuwe ecologie. ➤

Nabije toekomst

Vanaf 2014 wordt Diemen-Noord opnieuw opgehoogd. De bomen die de eerste ophoging overleefd hebben gaan er nu aan en zullen vervangen worden door nieuwe. Opnieuw door boomsoorten die in een bewoonde omgeving, tussen de stoeptegels, kunnen overleven en niet te lastig zijn voor de omgeving. Voor De Omloop en aan de randen van de wijk geldt nu dat het zo veel mogelijk natuurlijk moet, met glooiende oevers, inheemse bomen en struiken. ➤

Bronnen en literatuur

Veel informatie werd geput uit het geheugen van Wim Verbree, werkzaam bij de Gemeente Diemen.

Dienst Ruimtelijke Ordening Gemeente

Amsterdam, *Natuurwaardenkaart en andere Natuurthemaarten van de Gemeente Diemen* (Amsterdam 2007).

Gemeente Diemen, *Bomenstructuurplan Fase 1, Diemen-Noord* (Diemen 1990).

Heien voor de bouw van het te verbreden viaduct van de A1 over de Ouddiemerlaan in 2014. De bouwers hebben de extra rijstroken met zo min mogelijk 'collateral damage' weten in te passen, maar toch sneuvelden flink wat bomen. Ter compensatie droegen Rijkswaterstaat en de gemeente Amsterdam bij aan de opknap van De Omloop (foto J. Haag).

PRIKBORD

Concerten in Diemens eigen 'kleine zaal'

Kamermuziek op hoog niveau is iedere laatste zondagmiddag van de maand te beluisteren in de in 1997/1998 gerestaureerde schuilkerk De Hoop aan de Hartveldseweg 23. Een juweel van een zaal met een 18de eeuwse interieur en een prachtige akoestiek. Voor komend voorjaar staan op het programma (zie ook www.schuilkerkdehoop.nl):

25 januari 2015: 15:00 uur:

Het *Oneiros ensemble* met 'Verhalen uit de salon', vroegromantische klanken voor harp en strijkkwartet, met stukken van E.T.A. Hoffmann, Louis Spohr, Beethoven en Boïeldieu.

22 februari 2015: 15:00 uur:

Stephan Heber, cello, en Cecilia Bernadini, viool, met solostukken van Bach, Paganini, Van Beethoven, Rota en Ravel.

29 maart 2015: 15:00 uur:

Duo Mares met Esra Pehlivanli, altviool en Marko Kassl, accordeon met stukken van Manuel de Falla, Astor Piazzolla, Arvo Pärt en Igor Stravinsky. *Met feestelijke borrel als afsluiting van het concertseizoen.*

Foto: StadsHerstel Amsterdam

Boek Diemen in de oorlogsjaren

De HKD gaat in april 2015 een boek uitbrengen over Diemen in de Tweede Wereldoorlog. In 2015 is het immers 75 jaar geleden dat de oorlog is begonnen en 70 jaar geleden dat hij is geëindigd. In het boek worden tal van aspecten uit het leven van inwoners van Diemen belicht, zoals krijgsverrichtingen, onderduikers, Jodenvervolging, dagelijks leven, kinderen in de Hongerwinter, etc. We willen de prijs zo laag mogelijk houden. Daar kunt u aan bijdragen door vooraf in te tekenen op het boek. Dan kunnen we beter inschatten hoe groot de oplage kan worden. Natuurlijk wordt uw naam dan in het boek vermeld. Het boek verschijnt in de bekende blauwe reeks met harde kaft en zal circa 250 bladzijden bevatten. De prijs van het boek willen we onder de € 25,- zien te krijgen.

Canadese jeep op de Hartveldse weg bij de bevrijding van Diemen, 8 mei 1945.

U kunt intekenen door dit schriftelijk of per mail te melden aan:

P. Texier, secr. HKD, Rietzangerweg 104, 1111 VN Diemen. Of: j.texier@chello.nl. Telefonisch kan ook: tel. 020 - 695.41.40.

Rectificatie

In het vorige nummer van ons tijdschrift zijn in het artikel over de Sint-Petrusschool van Alfons Ruitenbeek helaas twee foutjes geslopen. Waar op pagina 15 pastoor Bakker de woorden "als jij maar voorzitter kan blijven" in de mond gelegd krijgt, had i.p.v. het woordje 'jij' het woordje 'ik' moeten staan. En de onderste foto op pagina 14 moet de St. Jozef kleuterschool zijn en niet de Petruschool. Onder het wakend oog van een zuster (Zuster Zoë, met 'vliegkap') zitten immers jongens en meisjes door elkaar, wat op de Petruschool toen nog niet het geval was.

WORD LID EN ONTVANG 2X PER JAAR DIT KLEURRIJKE TIJDSCHRIFT IN DE BUS

En behalve de uitgave van het tijdschrift houdt de Historische Kring Diemen tevens lezingen, worden er excursies georganiseerd en zijn er werkgroepen waaraan deelgenomen kan worden (zoals voor het doen van historisch onderzoek, het schrijven van artikelen voor het tijdschrift, het beschrijven van oude foto's e.d.).

Wilt u lid worden van de **Historische Kring Diemen**?

U kunt zich aanmelden bij de secretaris van de Historische Kring Diemen door het invullen van deze aanmeldbon.

De contributie wordt jaarlijks vastgesteld door de ledenvergadering en geldt per kalenderjaar en per gezin.

Voor 2015 bedraagt de contributie € 21,-

Persoonlijke gegevens:

Naam: _____

Adres: _____

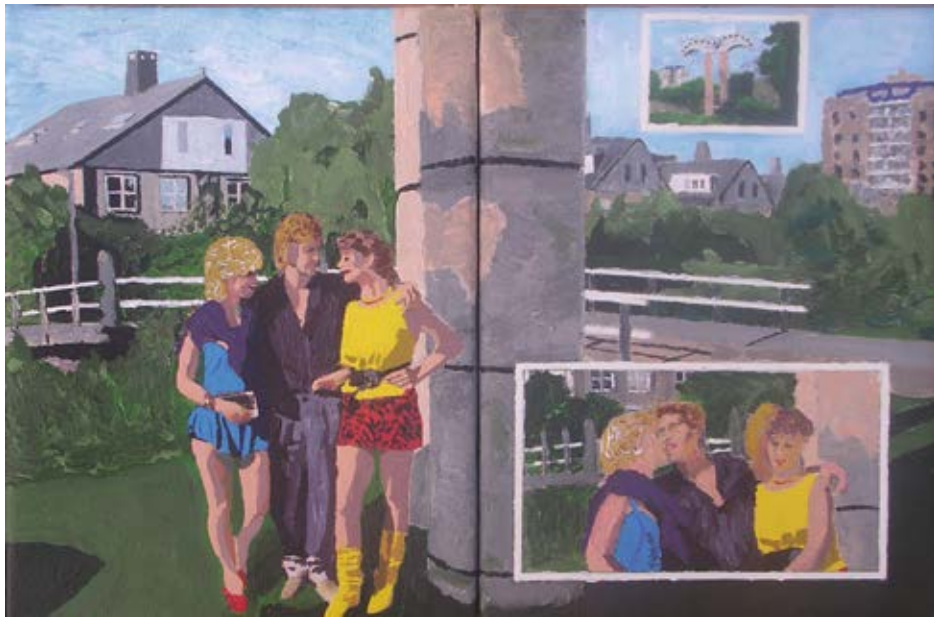
Postcode/Woonplaats: _____

Telefoonnummer: _____

Mobiel nummer: _____

E-mailadres: _____

Stuur deze aanmeldbon (of een kopie ervan) naar: Peter Texier, Rietzangerweg 104, 1111 VN Diemen of stuur een e-mailbericht naar: j.texier@chello.nl. Na uw inschrijving krijgt u een acceptgirokaart van de penningmeester toegestuurd.

Kunstenars hebben Diemen-Noord regelmatig verbeeld. Rembrandt was misschien wel de eerste. In de 19de eeuw maakte J.C. van Poppelendam een romantische tekening van de 'kapel' (baarhuisje) van Oud-Diemen en in de afgelopen jaren hebben verschillende Diemenaren Diemen-Noord verbeeld, in zowel realistische, impressionistische en expressionistische trant. De schilderwedstrijd van 2014 heeft wat dat betreft vele mooie werken opgeleverd (maar die waren bij de opmaak van dit tijdschrift nog niet allemaal digitaal beschikbaar). Afgebeeld zijn van links naar rechts en van boven naar beneden: **Steven Dijk**, *Not in my backyard*; **Rembrandt van Rijn**, *Gezicht op Diemen*; **Noor van Mens**, *Boerderij Zeldenrust*; **Jaap Haag**, *Oud Diemen bij nacht*; **Joke Schenk**, *Diemen Noord*; **Noor van Mens**, *Oud-Diemen na de restauratie*; **An Groenen**, *Gedenk te sterven*; **Frans van Vuuren**, *Oud-Diemen*; **J.C. van Poppelendam**, *Ruïne der kerk te Diemen*; **Hilda Kernell**, *het 12de eeuwse pelgrimsinsigne*; **Joke Schenk**, *Diemen Noord*.